

MAGISTERUPPSATS I BIBLIOTEKS- OCH INFORMATIONSVETENSKAP
VID BIBLIOTEKS- OCH INFORMATIONSVETENSKAP/BIBLIOTEKSHÖGSKOLAN
2005: 70
ISSN 1404-0891

Bokprat för barn ur ett förmedlarperspektiv

REBECCA AHLSTRÖM
ANGELICA EKSTRANDH

HÖGSKOLAN I BORÅS

© **Författarna**

Mångfaldigande och spridande av innehållet i denna uppsats
– helt eller delvis – är förbjudet utan medgivande.

Svensk titel	Bokprat för barn: ur ett förmedlarperspektiv
Engelsk titel	Booktalk for children: from a mediator's point of view
Författare	Rebecca Ahlström & Angelica Ekstrandh
Kollegium	3
Färdigställt	2005
Handledare	Eva Wahlström och Göte Edström
Abstract	<p>The aim of this master's thesis is to explore a mediator's practical procedure during booktalks.</p> <p>The main question is: Why do librarians have booktalks and what does it mean to have booktalks for children?</p> <p>In order to answer our main question, we have used these three questions:</p> <p>Why do our interviewed librarians have booktalks? How do our informants prepare their booktalks and what do their presentations look like? Do our informants have any follow-ups of their booktalks and if so, how do they do that?</p> <p>To limit the thesis, we have concentrated our study to Swedish public libraries and to children in the elementary school. We have conducted qualitative interviews with three librarians who do booktalks for children as a part of their job. The thesis' theoretical basis is Aidan Chambers' theory about the <i>Reading Circle</i> and especially the parts <i>enabling adult</i> and <i>selection</i>.</p> <p>The study shows that the main reason to why our informants do booktalks is that they want children to enjoy reading books.</p> <p>Since there are no follow-ups of the booktalks, our informants can never be sure that their work is getting through to the children.</p>
Nyckelord	bokprat, läsfrämjande, förmedling, lässtimulans, barn, folkbibliotek

Förord

Tack till vår handledare Eva Wahlström som tyvärr inte kunde medverka under hela uppsatsprocessen, men som dock har varit ett stort stöd för oss under större delen av uppsatsskrivandet.

Tack till Göte Edström som i uppsatsens slutskede hastigt och lustigt fick överta rollen som vår handledare.

Ett stort tack till våra familjer, då vi utan deras stöd och uppmuntran under de jobbiga perioderna i uppsatsen aldrig skulle ha tagit oss igenom detta och särskilt tack till de av er som har läst och kommenterat vår uppsats under arbetets gång.

Tack till alla våra vänner och studiekamrater för deras stöd och för att många av dem kom med synpunkter och konstruktiv kritik på vår uppsats under processens gång. Deras ifrågasättande fick oss att tänka igenom och utveckla delar i uppsatsen som för oss själva var självklara. Slutligen så vill vi tacka dem för alla luncher och fikapauser som fick oss att tänka på annat än uppsatsen!

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Syfte, problemformulering och frågeställningar.....	1
1.1.1 Syfte	1
1.1.2 Problemformulering och frågeställningar	2
1.1.3 Avgränsningar	2
1.2 Begrepp	3
1.3 Sökprocessen.....	3
1.3.1 Urval av litteratur	4
1.4 Disposition.....	5
2. Bakgrund	7
2.1 Vad är bokprat?	7
2.2 Barn och läsning	7
2.3 Upplevelse av ett bokprat	8
2.3.1 Observation av ett bokprat	9
3. Litteraturgenomgång	10
3.1 Kandidatuppsatser/Magisteruppsatser/Examensarbeten.....	10
3.1.1 Läsförjande	10
3.1.2 Synen på läsning.....	11
3.1.3 Bokprat.....	11
3.2 Biblioteksrelaterad litteratur	14
3.3 Skolrelaterad litteratur.....	15
3.4 Kurser & projekt.....	16
4. Teori.....	20
4.1 Introduktion till Aidan Chambers teori.....	20
4.2 Läsandets cirkel.....	21
4.2.1 Vuxenstöd.....	21
4.2.2 Att välja.....	23
4.2.3 Att läsa.....	23
4.2.4 Reaktion/Respons.....	24
4.2.5 Kritik mot Chambers	25
4.2.6 Hur vi tänker oss Läsandets cirkel	25
5. Metod.....	27
5.1 Urval av empiri	27
5.1.1 Kontakten med informanterna	28
5.1.2 Konfidentiellt	28

5.2 Intervjuerna	28
5.3 Källkritik av empirin	30
5.4 Genomförande av analysen.....	30
6. Redovisning av empirin	31
6.1 Presentation av informanterna	31
6.1.1 Anne	31
6.1.2 Beate	31
6.1.3 Catrine	31
6.2 Sammanställning av intervjuerna	32
6.2.1 Varför bokpratar våra intervjuade bibliotekarier?	32
6.2.2 Hur förbereder bibliotekarierna sina bokprat och hur ser deras framföranden ut?	34
6.2.3 Har våra informanter någon uppföljning av sina bokprat och hur sker då dessa?	39
7. Analys	40
7.1 Drivkrafter.....	40
7.2 Samarbete	41
7.3 Förmedling	42
7.4 Effekt	46
8. Diskussion & slutsatser.....	48
8.1 Varför bokpratar våra intervjuade bibliotekarier?	48
8.2 Hur förbereder våra informanter sina bokprat och hur ser deras framföranden ut?	49
8.3 Har våra informanter någon uppföljning av sina bokprat och hur sker då dessa?.....	51
8.4 Anknytning till teori.....	52
9. Förslag till vidare forskning.....	54
10. Sammanfattning.....	55
Käll- och litteraturförteckning	57
Bilaga 1.....	60

1. Inledning

*There are as many ways to do booktalks as there are people who do them.*¹

När magisterkursen drog igång i januari funderade vi fram och tillbaka för att komma på ett ämne som intresserade oss båda tillräckligt mycket för att vi skulle vilja skriva en magisteruppsats om det. Vi kände i början av kursen att det skulle vara intressant att få fördjupade kunskaper om bibliotekens arbete för att främja läsandet bland barn, eftersom vi båda tidigare har gjort arbeten som berört olika läsfrämjande verksamheter under vår tid här på Bibliotekshögskolan. Då ämnet läsfrämjande verksamheter är ett stort område, valde vi att begränsa oss till verksamheten bokprat. Det kändes naturligt för oss att välja ett ämne som vi inte bara fann intressant utan som vi även hoppas få användning av i vårt framtida arbete.

I detta skede av arbetet var våra kunskaper om bokprat starkt begränsade till minnen från när vi själva gick i mellanstadiet och vår förförståelse var enbart grundad på de upplevelser vi hade från grundskoletiden. Vi hade en föreställning om att man på folkbibliotek bokpratar för barn, dels för att få dem intresserade av böcker men även för att få barnen att upptäcka biblioteket. Vi antog att bokprat var en väl etablerad verksamhet på de flesta folkbibliotek och att det fanns ett samarbete mellan folkbiblioteken och skolorna var något som vi tog för givet. Vi antog även att skolklasser får besök av en skol- eller folkbibliotekarie som bokpratar för dem eller att klasserna själva besöker biblioteket för bokprat.

När vi började läsa på om bokprat var det förmedlingen av bokprat för barn som vi fann mest intressant att fördjupa oss i och vi bestämde oss således för att forska om hur bokprat för barn kan se ut ur ett förmedlarperspektiv. Som blivande bibliotekarier anser vi att det som är mest intressant för oss att undersöka är bibliotekariens roll vid förmedlingen av bokprat och därför bestämde vi oss för att vi ville genomföra intervjuer med enbart bibliotekarier som bokpratar.

Vi vill med vår studie skapa en bild av hur förmedlarrollen kan se ut vid bokprat och vi har inte för avsikt att dra generella slutsatser av vårt material.

1.1 Syfte, problemformulering och frågeställningar

I detta underkapitel kommer vi att presentera syftet, problemformuleringen och frågeställningarna som har fått ligga till grund för vår uppsats.

1.1.1 Syfte

Syftet med vår magisteruppsats är att utifrån ett förmedlarperspektiv undersöka den läsfrämjande verksamheten bokprat. Detta kommer att ske genom att vi studerar hur några bibliotekarier beskriver hur de går tillväga när de förbereder sina bokprat, hur

¹ Bodart, Joni (1980). *Booktalk! Young adult booktalking and school visiting for young adult audiences*. New York: H.W. Wilson. s. xi.

deras framförande ser ut, varför de bokpratar och om de har någon uppföljning av sina bokprat. Vi vill genom vår studie även ta reda på varför biblioteken erbjuder denna verksamhet och samtidigt få en djupare förståelse för bokprat som en läsfrämjande verksamhet.

1.1.2 Problemformulering och frågeställningar

Med hänsyn till syftet har följande problemformulering utarbetats:

Varför bokpratar bibliotekarier och vad innebär det att hålla i bokprat för barn?

Utifrån ovanstående syfte och problemformulering har följande frågeställningar formulerats:

- Varför bokpratar våra intervjuade bibliotekarier?
- Hur förbereder våra informanter sina bokprat och hur ser deras framföranden ut?
- Har våra informanter någon uppföljning av sina bokprat och hur sker då dessa?

Med utgångspunkt i dessa frågeställningar hoppas vi kunna skapa en bild av hur förmedlingen av bokprat kan gå till. Detta kommer att ske genom intervjuer med bibliotekarier som använder sig av verksamheten bokprat.

1.1.3 Avgränsningar

Efter noggrant övervägande har vi bestämt oss för följande avgränsningar för att vår undersökning inte ska bli för bred. Vi har valt att avgränsa oss till barn mellan 7 och 12 år och bestämde oss tidigt för att vi inte ville fokusera på någon speciell grupp, till exempel barn med svenska som andraspråk, synskadade eller barn med läshandikapp, så som dyslektiker. Som ytterligare avgränsning har vi valt att i huvudsak inrikta oss på hur bokprat går till i Sverige och på svenska folkbibliotek. Vi har valt att avgränsa vår empiri till bibliotekarier som bokpratar, i den litteraturen vi använt oss av är även andra yrkesgrupper representerade.

Att barns läsning är en viktig del av deras språkutveckling och läsförståelse är aspekter som det inte går att bortse ifrån när man talar om bokprat. Då vi är av åsikten att detta är ett ämne som förtjänar betydligt större fokus än vi i denna uppsats kan ge det, har vi fattat beslutet att inte utveckla de trådar som kommer in på språkutveckling. Vi har även insett att en diskussion om böckers kvalitet är oundviklig men vi kommer inte att ge den diskussionen allt för mycket plats i vår studie då vi bland annat inte kommer att studera vilka sorts böcker våra informanter bokpratar om eller vem böckerna vänder sig till. Vi kommer inte heller att fördjupa oss i en diskussion om våra informanternas personliga smak då detta inte är intressant för den här studien.

Det har under uppsatsarbetets gång framkommit att det finns bokprat för vuxna, vilket är något som vi inte har varit medvetna om. Vi har dock efter en kort diskussion bestämt oss för att inte fördjupa oss i vuxenbokprat då det främst är kombinationen bokprat och barn som intresserar oss.

1.2 Begrepp

För att underlätta och förtydliga för läsaren presenteras i detta underkapitel våra tolkningar och förklaringar av några av de mest centrala begrepp som återfinns i uppsatsen.

Barn: i den använda litteraturen avses främst barn mellan 7 och 15 år medan vi och våra informanter avser barn mellan 7 och 12 år.

Bibliotek: används när vi avser folkbibliotek.

Bokprat: är smakbitar ur böcker som presenteras för åhörarna. Bland annat bibliotekarier använder bokprat för att upplysa läsare i alla åldrar om att böcker kan öppna upp vägar till nya världar, nya idéer och möjligheter.²

Boksamtal: är ett samtal om böcker som exempelvis sker mellan eleverna eller mellan eleverna och läraren, samtalet sker efter det att barnen har läst böckerna.

Läsfrämjande verksamhet: verksamheter som biblioteken använder sig av för att främja läsningen hos bland annat barn. Det kan till exempel handla om sagostunder, bokprat, bokcirkel eller bokklubbar.

1.3 Sökprocessen

Under sökprocessen valde vi att börja söka i bibliotekskatalogen Voyager för att se om vi kunde hitta några relevanta dokument på högskolebiblioteket i Borås. De dokument vi fann i Voyager har fått ligga till grund för den inriktning av bokprat som vi har valt att koncentrera oss på och de har även hjälpt oss vidare i våra fortsatta sökningar. Sökprocessen fortsatte i Libris med förhoppningar om att finna ytterligare dokument. Sökningarna där gav oss ett litet antal relevanta träffar, som kompletterade de vi funnit på högskolebiblioteket i Borås.

De databaser vi fann relevanta att söka i under uppsatsarbetets gång var: ArtikelSök, ERIC, LISA, Mediarkivet, Nordiskt BDI-index och Presstext. I dessa databaser fann vi få relevanta texter som behandlade bokprat på ett sätt som var intressant för vår uppsats. Vi har även letat i olika ordböcker och uppslagsverk på jakt efter definitioner av bland annat bokprat och läsfrämjande, men utan framgångar. De databaser vi har valt att söka i har valts med tanke på förmedling av bokprat i Sverige. Problem som vi har stött på med databaserna har bland annat varit att vi inte funnit några vetenskapliga dokument om bokprat som vi ansett relevanta för vår studie.

Några av de sökord som vi har använt oss av vid sökningar i de olika databaserna och bibliotekskatalogerna är: barn, bibliotek, bokprat, folkbibliotek, litteraturförmedling, läsfrämjande, Norden, Sverige, verksamhet, ungdomar, uppsökande verksamhet, åtgärder samt de engelska motsvarigheterna såsom bland annat: booktalks, book talks, library och reading promotion. Dessa termer kombinerades, trunckerades och placerades

² Werlin, Nancy. *Resources for Teachers & Librarians: Booktalks and guides*. Citerar Bodart. <http://www.nancywerlin.com/guides.htm> [2005-03-14]

i olika fält under sökprocessen i försök att uppnå så hög recall och precision som möjligt.

De avgränsningar vi gjorde allt eftersom sökprocessen fortskred var bland annat att vi bestämde oss för att inte ta med några dokument som behandlade bokprat ur barnens perspektiv utan ville inrikta oss på förmedlaren av bokpratet. Då vi letade litteratur till vår tidigare forskning fann vi en del referenser till dokument som verkade relevanta för vår egen studie. Från början hade vi satt en tidsavgränsning och sökte då dokument från 1995 och framåt, men vi insåg ganska tidigt att äldre dokument även kunde användas då de fortfarande är relevanta idag eftersom bokpratet inte direkt har förändrats.

För att kolla om vår uppfattning om Bodart stämde genomförde vi en Google sökning och fann tre dokument som var relevanta för vår uppsats i egenskap av att de var hemsidor som beskrev och gav tips på hur man genomför bokprat.

Under sökningarnas gång upptäckte vi att termerna booktalks och book talks även kan syfta till boksamtal och således kan vi ha missat relevanta dokument då vi bedömt att de handlat om boksamtal istället för bokprat och då valt bort dem.

1.3.1 Urval av litteratur

Biblioteks- och informationsvetenskap är ett relativt ungt ämne och forskning om bokprat befinner sig på magisternivå. Detta kan vara en av anledningarna till att vi inte har funnit relevant forskning på högre nivå än D-uppsatser. En annan anledning kan vara att vi i våra sökningar har missat en del relevanta dokument, då vi vid återfinandet bedömt dem som irrelevanta.

Den litteratur vi har valt att ta med i litteraturgenomgången är dokument som vi anser behandlar ämnet utifrån författarnas egna erfarenheter som förmedlare vid bokprat för barn och ungdomar. Olika yrkesgrupper är representerade då författarna till den valda litteraturen bland annat är bibliotekarierna och pedagoger. Litteraturen är skriven av yrkesverksamma inom områdena bibliotek och skola i Sverige, Norge, Danmark och USA. Dessa har vi valt ut då vi anser att de utan större problem går att applicera på svenska förhållanden på grund av att verksamheten bokprat inte verkar skiljas åt länderna emellan. Detta är ett antagande vi gjort efter att ha läst litteraturen och inget vi har undersökt.

I uppsatsen kommer vi att använda oss relativt mycket av bibliotekarien och fil. dr. Joni Bodart som vi har fått intryck av att vara en så kallad kognitiv auktoritet³ inom bokprat i USA och internationellt, liksom bibliotekarien Greta Renborg är i Sverige.

Vid en sökning på Google fann vi tre webbsidor som vi anser vara relevanta för vår studie då olika bokpratartipsar både lärare och bibliotekarierna om bokprat.

³ Kognitiv auktoritet = en person vars tankar och idéer inom ett visst ämne erkänns som korrekta av andra personer från samma eller från andra discipliner.

Wilson, Patrick (1983). *Second-hand knowledge: an inquiry into cognitive authority*. Westport, Conn.: Greenwood. (Contributions in Librarianship and Information Science, 44). s. 15f.

De uppsatser och examensarbeten som tas upp i kapitlet tidigare forskning är sådana som behandlar läsfrämjande verksamheter, synen på läsning och bokprat utifrån olika perspektiv. De är utvalda då vi anser att de på olika sätt berör och kompletterar vår uppsats.

Då vi funnit den använda litteraturen på platser som inte garanterar förhandsgranskning har den källkritiska aspekten varit än viktigare. Att ett dokument är förhandsgranskat behöver inte betyda att det har en hög vetenskaplig status men det ger en antydning till vetenskaplighet. Vi anser dock att den litteratur som tas upp i uppsatsen är sådan som är relevant för den inriktning av bokprat som vi har studerat. Vårt urval är inte av vetenskaplig karaktär i den meningen att de är studier utan de flesta bygger på egen beprövad kunskap.

1.4 Disposition

För att läsare av uppsatsen lättare ska förstå vårt uppsatsämne har vi valt att i **kapitel 2** ta upp vad bokprat är och varför bokprat används som en lässtimulerande metod. Detta har vi gjort för att vi anser att denna kunskap är väsentlig för att läsaren ska kunna förstå vår uppsats. I sista delkapitlet ger vi en beskrivning av vår egen upplevelse av ett bokprat i samband med uppsatsskrivandet.

I litteraturgenomgången i **kapitel 3** tar vi under första delen upp uppsatser som behandlar bokprat och som skrivits inom biblioteks- och informationsvetenskapen de senaste åren. Andra delen av kapitlet består av vår valda litteratur som är skriven utifrån författarnas egna erfarenheter av att arbeta med verksamheten bokprat på bibliotek och i skolor.

I **kapitel 4** presenteras Aidan Chambers och de tre böcker som har fått ligga till grund för vår förståelse av Chambers teori **Läsandets cirkel**. Kapitlet innehåller även en redogörelse för vår tolkning och hur vi kommer att använda oss av **Läsandets cirkel** och beståndsdelarna **vuxenstöd** och **att välja** i den här uppsatsen.

Därpå följer i **kapitel 5** redovisning av den metod som vi använt oss av och hur vårt urval av informanter gick till. Kapitlet innehåller även ett underkapitel om källkritik angående empirin.

Kapitel 6 börjar med en presentation av våra informanter som sedan följs av en sammanställning av den empiriska undersökningen, vilken är uppdelad under våra tre frågeställningar.

I **kapitel 7** har vi valt att dela upp analysen i fyra kategorier som vi ansåg framträdande under sammanställningen av empirin och under dem ställer vi vårt empiriska material mot Chambers teori och vår valda litteratur.

Vi har valt att separera diskussion från analys för att vara extra tydliga med vad som är våra egna åsikter och därför diskuteras det som framkommit under analysen i **kapitel 8**. Diskussionerna följer samma ordning som i analysen men är uppdelade under fyra olika framträdande kategorier istället för frågeställningarna. Detta för att det ska bli så enkelt

som möjligt för läsaren att följa vår uppsats. Efter de tre underkapitlen som faller under frågeställningarna följer ett underkapitel med tydlig anknytning till teorin. Sist i de fyra underkapitlen presenteras de slutsatser som vi kunnat dra utifrån vår studie.

Förslag till vidare forskning inom området bokprat presenteras under **kapitel 9** och uppsatsen avslutas sedan med en sammanfattning av vår studie i **kapitel 10**.

2. Bakgrund

I detta kapitel kommer vi att presentera vad bokprat är, hur bokprat kan fungera som en läsfrämjande metod och hur bokprat kan stimulera barn till att läsa.

2.1 Vad är bokprat?

För att ge läsaren en möjlighet att förstå vad bokprat är gör vi här ett försök att med hjälp av bibliotekarien Joni Bodart förklara vad vi menar att bokprat är. Bokprat används som en metod att få människor att upptäcka saker de aldrig tidigare tänkt på, det är en teknik som används för att försöka vidga deras horisont. Till skillnad från vad många tycks tro så är bokprat inte referat eller recensioner av böcker.⁴ Det är inte meningen att bokprataren ska berätta allt om boken eller utvärdera den för då skulle det inte finnas någon anledning för åhörarna att läsa boken efter bokpratet.⁵ Men vad är egentligen ett bokprat? Bodart beskriver verksamheten bokprat på det här viset:

What's a booktalk? It's a dramatic introduction to a book, a teaser, a come-on, a commercial that highlights the most exciting parts of the book. Librarians and teachers use booktalks to convince audiences of all ages that reading is fun, and that books can open up new worlds, new ideas, and new opportunities!⁶

Enkelt sett går det att säga att bokprat är det som sägs när man försöker övertala någon att läsa en bok. Bodart skriver att ett bra bokprat fångar åhörarna och gör dem inblandade så att de slutar vara lyssnare och blir deltagare. Bodart menar vidare att detta får åhörarna att bry sig om boken och dess karaktärer så pass mycket att de vill läsa boken för att ta reda på hur den slutar.⁷

2.2 Barn och läsning

För att förstå varför bokprat behövs behöver man först svara på frågan varför det är bra för barn att läsa. Till vår hjälp att svara på denna fråga har vi tagit pedagogen Lars Norström, bibliotekarien Helen Amborn, litteraturpedagogen Jan Hansson och författaren Torgny Karnstedt.

Enligt Lars Norström finns det ett flertal sammanhängande aspekter till varför det är bra att läsa. Eftersom han menar att barn lär sig det språk som de kommer i kontakt under uppväxten är det av stor vikt att vuxna så tidigt som möjligt introducerar litteratur för barnet. Genom att hjälpa barnen att bli läsare blir de mer belästa, ordförrådet utvecklas och de kan lära sig och förberedas på de villkor som livet ställer. Läsningen kan fungera som ett komplement till deras egna erfarenheter, de kan dra lärdom av de fiktiva händelserna och gestalterna som litteraturen tillhandahåller för att tackla sina egna

⁴ Bodart (1980). s. 1.

⁵ Bodart Richards, Joni. *The booktalker Joni Richards Bodart*. www.thebooktalker.com[2005-03-14] & Asker, Kari (1992). *"Tre ord i kroken - les denne boken": bokprat i bibliotekarbeidet*. Oslo: Biblioteksentralen. s. 61.

⁶ Werlin citerar Bodart.

⁷ Bodart (1980). s. 2f.

problem.⁸ Helen Amborn & Jan Hansson tar även upp att man läser i avsikt att få avkoppling eller för att mentalt fly till eller från någonting.⁹

Författaren Torgny Karnstedt anser att läskunnighet är ett både samhälleligt och individuellt perspektiv, då ”demokratin förutsätter läskunniga, reflekterande och kritiskt tänkande medborgare”¹⁰, liksom att varje individ borde kunna ”förmedla sina egna tankar och funderingar.”¹¹ Norström har reflekterat över samma sak och menar att eftersom vi bor i ett informationssamhälle, är läsandet en förutsättning för att kunna leva i samhället och en svagpresterande individ riskerar att utestängas från den allt hårdare arbetsmarknaden.¹² Norström menar att ju mer man läser desto mer ökar läshastigheten och detta gynnar givetvis barnen då de senare i livet på egen hand ska ta till sig information från det moderna samhället.¹³ Karnstedt håller med och menar vidare att språket är ett viktigt verktyg för att den enskilda individen ska kunna uppfylla sina skyldigheter i samhällslivet, men även för att bevaka sina egna rättigheter.¹⁴

Norström menar att svaga läsare blir stressade av svåra ord som de inte förstår eller kan uttala och deras redan dåliga självförtroende när det gäller läsning blir ännu sämre. Detta leder i sin tur till att de läser sämre, vilket blir en ond spiral som de vuxna runt omkring måste hjälpa till att bryta.¹⁵ Men Karnstedt menar att behovet för att driva läsningen framåt måste komma inifrån barnen själva.¹⁶

Fantasin måste få fritt spelutrymme. Fantasisfulla människor och kreativa personer med stark självkänsla, identitet och en god verklighetsuppfattning kan emellertid vara besvärliga att styra. [...] Låt oss i så fall bli livsdugliga och besvärliga människor.¹⁷

Norström anser att läsandet även främjar barns fantasi och kreativitet som, i bästa fall, leder till att barnen blir mer påhittiga på sin fritid och under olika lekar.¹⁸

2.3 Upplevelse av ett bokprat

Vi ansåg att det skulle kunna gynna vårt uppsatsskrivande om vi hade ett bokprat färskt i minnet under arbetets gång eftersom det var längesedan någon av oss upplevde ett. Vi valde därför att medverka på ett bokprat som en av våra informanter höll i på sitt bibliotek. Vi var inte med på bokpratet för att studera hur bibliotekarien bokpratade eller

⁸ Norström, Lars (1997). *Bokprat: om barns läsande och om textsamtal mellan barn och vuxna*. Solna: Ekelund. s. 17f.

⁹ Amborn, Helen & Hansson, Jan (1998). *Läsglädje i skolan: en bok om litteraturundervisning tillsammans med slukarålderns barn*. Stockholm: En bok för alla. s. 5, 18f.

¹⁰ Karnstedt, Torgny (2000). Ge ett språk till alla barn! Ingår i Wilhelmsson, Wiviann, red. (2000) *Som fisken i vattnet: barnens väg till språk och läsande*. Lund: BTJ. s. 21.

¹¹ Karnstedt (2000). s. 21.

¹² Norström (1997). s. 19.

¹³ Norström (1997). s. 19.

¹⁴ Karnstedt (2000). s. 21.

¹⁵ Norström (1997). s. 18.

¹⁶ Karnstedt (2000). s. 22.

¹⁷ Karnstedt (2000). s. 24.

¹⁸ Norström (1997). s. 18f.

för att observera barnen utan för att vi ville uppleva ett bokprat i samband med uppsatsskrivandet.

För att inte störa bokprataren och/eller barnen valde vi att inte föra anteckningar eller använda oss av bandspelare under tiden bokpratet pågick, utan vi använde oss enbart av våra syn- och hörselintryck. Efter bokpratets slut diskuterade vi våra intryck och skrev ner stödord för att så fort som möjligt dokumentera vår upplevelse.

2.3.1 Observation av ett bokprat

Bokpratet ägde rum en förmiddag mitt i veckan under februari månad och hölls för en grupp skolbarn med åtta stycken killar och tjejer från en fjärde- och femteklass. Bokpratet på vår informants bibliotek sker oftast på barn och ungdomsavdelningen och detta kan gynna bokpratet då barnen är omgivna av böcker på deras läsnivå och att de efter bokpratets slut kan gå direkt till hyllorna och välja ut sin bänkbok. Bokpratet sker när biblioteket är stängt för allmänheten och detta innebär att de mer sällan blir avbrutna av olika anledningar.

Då alla barnen hade satt sig ner blev vi presenterade och bokprataren förklarade varför vi skulle närvara under bokpratet. Efter denna lilla introduktion inleddes bokpratet och barnen verkade inte påverkas av att vi satt med under bokpratet. Det är möjligt att vår närvaro distraherade barnen men det var inget vi kunde utläsa. Vi är medvetna om att vår närvaro även kan ha påverkat bokprataren, men vi tror inte att hennes bokprat påverkades nämnvärt. Eftersom vi redan genomfört en intervju med bokprataren visste hon vilka vi var och detta i sin tur gjorde nog att hon inte påverkades lika mycket av vår närvaro som hon kanske hade gjort om vi aldrig träffats tidigare.

Under hela bokpratet stod bibliotekarien upp och visade tydligt upp den boken som hon berättade om. Hon hade med tio stycken böcker till bokpratet och varje bok presenterades genom att hon berättade kort om dess handling genom bland annat personbeskrivningar och olika centrala händelser. Efter varje presentation frågade bibliotekarien om någon ville låna boken, och i de flesta fall blev boken utlånad. Varje gång hon tog upp en ny bok började hon presentationen med att fråga om någon av deltagarna hade läst den. Om detta var fallet bad hon personen i fråga att berätta lite om boken och vad han eller hon tyckte om den. Av de böcker bibliotekarien hade med sig var två stycken relativt tjocka och därför väntade hon med att presentera dessa till slutet. Innan hon började prata om de två tjocka böckerna frågade hon barnen om de brukade läsa tjocka böcker, och svaret blev att majoriteten av de närvarande barnen tyckte om och brukade läsa tjocka böcker.

Som vi uppfattade det var barnen genom hela bokpratet entusiastiska och detta visade sig genom att de ställde frågor, kommenterade och bad att få låna böckerna. De började dock få svårt att sitta still efter att ungefär halva tiden förflutit. Bokpratet pågick totalt i ungefär 20 minuter och när bokpratet var över fick eleverna titta i hyllorna och leta upp nya bänkböcker.

3. Litteraturgenomgång

I litteraturgenomgången kommer vi att ta upp texter som vi anser är relevanta för vår uppsats då det är texter som behandlar bokprat ur olika perspektiv. Först presenteras den forskning som berör vårt ämne och som skrivits inom biblioteks- och informationsvetenskapen från slutet av 1990-talet. Detta för att skapa en bild av hur forskningen ser ut idag. Därefter presenteras litteratur som är skriven av yrkesverksamma personer från olika discipliner och kunskapsområden, med det gemensamt att de har skrivit ner sina egna erfarenheter. De sistnämnda anser vi kan användas för att ge råd åt intresserade inom bibliotekarieprofessionen, pedagogiken samt av andra som skulle vilja läsa och lära sig lite om bokprat.

3.1 Kandidatuppsatser/Magisteruppsatser/Examensarbeten

I detta delkapitel kommer vi att ta upp en del tidigare forskning om läsfrämjande verksamheter på bibliotek och då speciellt forskning om bokprat. Området vi har valt att studera inom är bibliotekarier, bokprat och barn och det är även denna forskningen som återfinns i detta delkapitel behandlar. Vår egen undersökning berörs på vissa punkter av den tidigare forskning vi valt att ta upp här och forskningen fungerar även som ett komplement till vår uppsats. De presenteras under tre olika underrubriker för att tydligt visa vad de fokuserar på.

3.1.1 Läsfrämjande

Sara Bengtsson har i sin kandidatuppsats *Vad är läsfrämjande? En jämförande textstudie av synen på läsning och läsfrämjande åtgärder under tre decennier*¹⁹ jämfört synen på läsfrämjande under 1970-, 1980-, och 1990-talet och detta har skett genom en textstudie på några olika böcker och handlingar som beskriver bibliotekens/statens/bokmarknadens syn på läsfrämjande under de olika decennierna. I uppsatsen går det till exempel att läsa om vilken slags syn på läsandet biblioteket hade och de sorts böcker de ville att allmänheten skulle läsa.²⁰ Bengtsson skriver i sin slutdiskussion att synen på vad för slags böcker som allmänheten ska läsa har gått från enbart kvalitetslitteratur till att handla om läsglädje och läslust. Bengtsson tar även upp den senaste utvecklingen under 1990-talet när det gäller bibliotekslagen, de satsningar som gjordes från statens sida som skulle leda till bokinköp på folkbiblioteken samt ett läsfrämjande samarbete mellan bokhandel och bibliotek.²¹

Bengtssons magisteruppsats fungerar som ett bra komplement till vår då hon tar upp bokprat ur ett historiskt perspektiv, medan vi har valt att fokusera på förmedlingen. Vi rekommenderar därför Bengtssons uppsats för den som är intresserad av bokpratets historia.

¹⁹ Bengtsson, Sara (1998). *Vad är läsfrämjande? en jämförande textstudie av synen på läsning och läsfrämjande åtgärder under tre decennier*. Uppsala: Uppsala universitet, Institutionen för kultur- och biblioteksstudier, 1998. (Kandidatuppsats, Uppsala Universitet 1998:31).

²⁰ Bengtsson (1998).

²¹ Bengtsson (1998). s.24ff.

3.1.2 Synen på läsning

I magisteruppsatsen, *Kampanjen Läsrörelsen: tradition eller nytänkande*²², tar Ingrid Loeld Rasch upp hur synen på läsning ser ut samt synen på boken. Detta har granskats genom att Loeld Rasch har gjort en dokumentanalys samt använt sig av argumentations- och retorisk analys när hon granskat sitt material²³. Hon jämför synen på läsning under början av förra seklet genom material som skrivits av forskare och författare med de argument och det budskap som Läsrörelsens kampanjmaterial visade på. I uppsatsen kommer hon fram till att det finns likheter mellan synerna från de olika sekelskiftena, nämligen att under sekelskiftet 1800-1900-talet var självbildningens betydelse viktig för att demokratin skulle fungera och under 1900-2000-talet var det mera det svenska riksspråkets betydelse som lyftes fram. Båda sekelskiftet tar upp vikten av att läsa kvalitativt. Förra sekelskiftet var det, enligt vad Loeld Rasch kommit fram till, av betydelse vad som lästes och under detta sekelskifte att man läste²⁴. Denna uppsats tar alltså upp ett modernt projekt och jämför detta med en kampanj från början av 1900-talet.

Vi har valt att ta upp denna uppsats då vi anser den kan fungera som ett komplement till vår då Loeld Rasch tar upp synen på läsning. Detta är något vi inte kommer att gå in på då vi anser att der redan finns en hel del skrivet inom detta område.

3.1.3 Bokprat

År 1998 skrev Marianne Sandberg Hven ett examensarbete vid Uppsala universitet som fick namnet *Bokprat på barnbibliotek*.²⁵ I examensarbetet har Sandberg Hvens syfte varit att beskriva metoden bokprat och ge en bild av metodens användning på barn- och ungdomsbibliotek. Hon tar upp bokpratets funktion, dess metoder och målsättning samt bokpratets historia, effekter och vilken roll bokprat spelar för biblioteket och i barnbibliotekariernas arbete. Sandberg Hven har intervjuat fem bibliotekarier för att få reda på hur metoden bokprat används av dessa yrkesverksamma genom ett biblioteksperspektiv, samt två barnbibliotekskonsulenter för att få övergripande information om bokpratets bakgrund och utveckling. Sandberg Hven har även valt ut en del litteratur, från slutet av 1970-talet fram till 1994, som tar upp bokprat och redovisar kort om dem i sin uppsats.²⁶ Sandberg Hven kom i sin uppsats fram till att bokprat är resurskrävande, att det är svårt att få arbetstiden att räcka till och samarbetet med skolan måste fås att fungera bättre för att både bibliotekarier och barn ska få ut mer av metoden.²⁷

²² Loeld Rasch, Ingrid (2004). *Kampanjen läsrörelsen: tradition eller nytänkande*. Borås: Högskolan i Borås, Bibliotekshögskolan/Biblioteks- och informationsvetenskap, 2004. (Magisteruppsats i biblioteks- och informationsvetenskap vid Bibliotekshögskolan/Biblioteks- och informationsvetenskap, 2004:69).

²³ Loeld Rasch (2004). s. 3.

²⁴ Loeld Rasch (2004). s. 48f.

²⁵ Sandberg Hven, Marianne (1998). *Bokprat på barnbibliotek*. Uppsala: Uppsala universitet, Institutionen för kultur- och biblioteksstudier, 1998. (Examensarbete, Uppsala Universitet. 1998:25).

²⁶ Sandberg Hven (1998). 1998:25 s. 2f.

²⁷ Sandberg Hven (1998). 1998:25 s. 23.

Sandberg Hvens studie liknar vår men det finns vissa skillnader då Sandberg Hven försöker att beskriva bokprat ur ett bredare perspektiv och inte går in på de olika delarna. Vi har gått djupare in på hur ett bokprat kan gå till rent praktiskt då vi har undersökt mer konkret hur bokprataren förbereder och framför sitt bokprat.

År 2000 skrevs det vid Bibliotekshögskolan i Borås en magisteruppsats av Anna Maria Malmin & Ann Söderholm. Uppsatsen titel är *Bokprat: en undersökning av två mellanstadielklassers upplevelser av bokprat*²⁸ och är precis som titeln antyder en studie av hur bokprat tas emot av två mellanstadielklasser. Malmin & Söderholm försöker i sin uppsats att ta reda på hur bokprat fungerar som en lässtimulerande metod, hur barnens läsmiljö ser ut samt om det finns någon skillnad mellan pojkar och flickor.²⁹ De har genom kvalitativa intervjuer med både lärare och elever samt observationer undersökt hur bokprat tas emot av eleverna i de två mellanstadielklasserna. De förankrar sin uppsats i Aidan Chambers teorier om läsmiljö.³⁰ Malmin & Söderholm kom i sin undersökning fram till att barnen blev intresserade av de böcker som bokprataren presenterade vid bokpratstillfället, men de kunde inte upptäcka någon skillnad mellan pojkarnas och flickornas sätt att förhålla sig till bokpratet. Däremot upptäckte de andra skillnader, då det bland annat visade sig att flickorna var flitigare läsare än pojkarna och att flickorna läste mer hemma än vad pojkarna gjorde, vilket är ett resultat som stämmer överens med tidigare studier. Malmin & Söderholm undersökte även var deras informanter brukade läsa och bland pojkarna svarade hälften att de helst läser i hemmet medan andra hälften föredrog att läsa i skolan. Hos flickorna svarade en majoritet att de helst läste i hemmet.³¹

Anledningen till att vi har tagit med Malmin och Söderholms magisteruppsats här är för att vi tycker att den fungerar som ett bra komplement till vår undersökning då de till skillnad från oss tittar på om bokpratet når fram till barnen och om det finns några genuskillnader.

I magisteruppsatsen *Bokprat pågår: Läsmiljö vid bokprat i samband med ett läsprojekt i skolan*³², som är skriven vid Bibliotekshögskolan i Borås 2003 av Charlotte Hansén Goobar, studeras läsmiljön i samband med läsprojektet *Bokprat pågår*. Syftet med uppsatsen var att ta reda på hur läsmiljön kan se ut vid bokprat.³³ Hansén Goobar grundar uppsatsens teoretiska utgångspunkt på Aidan Chambers **Läsandets cirkel** och då främst beståndsdelarna **vuxenstöd** och **att välja**.³⁴ Hansén Goobar försöker i sin uppsats att ta reda på vilka faktorer som påverkar läsmiljön, hur bokurval och boktillgång ser ut och slutligen hur bibliotekarierna praktiserar det Chambers kallar för

²⁸ Malmin, Anna Maria & Söderholm, Ann (2000). *Bokprat: en undersökning av två mellanstadielklassers upplevelser av bokprat*. Borås: Högskolan i Borås, Bibliotekshögskolan/Biblioteks- och informationsvetenskap, 2000. (Magisteruppsats i biblioteks- och informationsvetenskap vid Bibliotekshögskolan/Biblioteks- och informationsvetenskap, 2000:15).

²⁹ Malmin & Söderholm (2000). s. 2.

³⁰ Malmin & Söderholm (2000). s. 14ff.

³¹ Malmin & Söderholm (2000). s. 54ff.

³² Hansén Goobar, Charlotte (2003). *Bokprat pågår: läsmiljö vid bokprat i samband med ett läsprojekt i skolan*. Borås: Högskolan i Borås, Bibliotekshögskolan/Biblioteks- och informationsvetenskap, 2003. (Magisteruppsats i biblioteks- och informationsvetenskap vid Bibliotekshögskolan/Biblioteks- och informationsvetenskap, 2003:30).

³³ Hansén Goobar (2003). s. 4.

³⁴ Hansén Goobar (2003). s. 5.

vuxenstöd.³⁵ I sin uppsats kom Hansén Goobar fram till att platsen där bokpratet genomförs och hur lokalen är inredd är av stor betydelse för om det ska bli en lyckad läsmiljö. Även saker som hur bokpratet genomförs rent praktiskt kan påverka läsmiljön, det kan handla om att bokpratet är lite för långt - att barnen blir uttråkade och inte orkar lyssna längre.³⁶

Vi har valt att ta med Hansén Goobars magisteruppsats då vi anser att den till viss del kompletterar vår uppsats. Precis som i vår uppsats är den teoretiska utgångspunkten Aidan Chambers **Läsandets cirkel** och då främst beståndsdelarna **vuxenstöd** och **att välja**³⁷ men till skillnad från Hansén Goobar så tittar vi inte på läsmiljö i sin helhet utan vi koncentrerar oss på en aspekt av den, nämligen bibliotekarien som förmedlare av bokprat.

År 2004 skrev Ann Sunnvius kandidatuppsatsen *Bokprat: en pedagogisk metod för barnbibliotekarier*³⁸ med syfte att ta reda på om det går att urskilja några likheter mellan Vygotskijs teorier om fantasi och kreativitet och metoden bokprat samt att hon ställer hur några barnbibliotekarier planerar och framför sina bokprat mot Vygotskijs teorier.³⁹ Uppsatsen är uppdelad i två delar; den första behandlar bokprat som metod och dess framväxt i Sverige under andra hälften av 1900-talet. Därefter tas Vygotskijs pedagogiska teorier om fantasi och kreativitet upp i en sammanfattning.⁴⁰ Sunnvius genomförde djupintervjuer med tre barnbibliotekarier som bokpratade och de större teman som intervjufrågorna berörde handlade om barnbibliotekariernas utbildning, målgrupp, förberedelser, tillvägagångssätt, Lev Vygotskij samt utvärdering och uppföljning.⁴¹ I analysen ville Sunnvius se om hon kunde utläsa att informanterna använde sig av Vygotskij samt om de var medvetna om det.⁴² Sunnvius kom fram till att det går att finna likheter mellan metoden bokprat och Vygotskijs teorier. De intervjuade barnbibliotekariernas sätt att planera och genomföra sina bokprat hade likheter med Vygotskijs teorier även om de var omedvetna om dessa själva.⁴³

Denna uppsats har vi tagit med eftersom den visar på att pedagogiska teorier till viss del är något som metoden bokprat bygger på. För en genomgång av bokpratets historia vill vi hänvisa till andra kapitlet i Sunnvius uppsats. I kandidatuppsatsen tar Sunnvius upp en del av det vi tänkt fokusera på i vår uppsats, men vi har valt att använda oss av en annan teoretiker och på detta sätt kanske vi får ett lite annat resultat.

³⁵ Hansén Goobar (2003). s. 4.

³⁶ Hansén Goobar (2003). s. 80.

³⁷ Hansén Goobar (2003). s. 5.

³⁸ Sunnvius, Ann (2004). *Bokprat: en pedagogisk metod för barnbibliotekarier*. Borås: Högskolan i Borås, Bibliotekshögskolan/Biblioteks- och informationsvetenskap, 2004. (Kandidatuppsats i biblioteks- och informationsvetenskap vid Bibliotekshögskolan/Biblioteks- och informationsvetenskap, 2004:2).

³⁹ Sunnvius (2004). s. 15.

⁴⁰ Sunnvius (2004). s. 2ff.

⁴¹ Sunnvius (2004). s. bilaga 1.

⁴² Sunnvius (2004). s. 23f.

⁴³ Sunnvius (2004). s. 29f.

3.2 Biblioteksrelaterad litteratur

Joni Bodarts bok *Booktalk! Young adult booktalking and school visiting*⁴⁴, är en slags handbok för bibliotekarier eller andra som skulle vilja lära sig grunderna till att hålla ett bokprat för ungdomar. Man kan alltså kalla Bodarts bok för en manual för nybörjare och intresserade⁴⁵. Den amerikanska bibliotekarien Joni Bodart är även internationellt känd som bokpratare, författare och föreläsare. Hon har skrivit en hel del böcker som tipsar bibliotekarier och lärare om olika ungdomsböcker som passar för bokprat.⁴⁶ I sin bok tar hon bland annat upp vad som är viktigt att tänka på när man väljer ut böckerna samt några olika tillvägagångssätt för att komma ihåg vad boken handlade om tills man kan sätta sig och skriva ner sitt bokprat.⁴⁷ Bodart tar upp några olika tillvägagångssätt som hon själv, och andra, använder sig av för att hålla ett fungerande bokprat.⁴⁸ Halva boken består av bokprat som hon själv eller någon annan ungdomsbibliotekarie⁴⁹ har använt sig av, detta för att läsaren ska få en idé om hur denne kan lägga upp sitt bokprat.⁵⁰ Bodart påpekar också att alla bokprat är individuella eftersom de alltid utgår från den som läst boken och som ska förmedla entusiasmen till barn och ungdomar. Bodart menar att det största och vanligaste misstaget en bokpratare kan göra är att antingen berätta för mycket om en bok eller berätta för lite. Vidare fortsätter hon med att ett bokprat som inte gör boken intressant eller som vrider bokens innehåll är inte ett bra bokprat. Bodart skriver även att bokprataren inte får försöka få boken att låta bättre än vad den är eftersom detta kan resultera i att åhörarna inte litar på bokprataren.⁵¹

Vi använder oss av Bodart eftersom hon skriver utifrån sin egen erfarenhet av bokprat ur ett bibliotekarieperspektiv och för att hon verkar vara en kognitiv auktoritet inom den läsfrämjande verksamheten bokprat. Vi anser att det inte finns några större skillnader i den metod som Bodart representerar jämfört med svenska bokprat och därför har vi valt att ta med hennes bok. Vi är även av åsikten att Bodart kan betraktas som vetenskaplig då hon är vetenskaplig skolad och innehar en Ph. D. i bibliotekskunskap⁵².

Artikeln *Booktalk*⁵³ har skrivits av den danska bibliotekarien Dorte Futtrup. I artikeln försöker hon förklara för läsaren varför man bör bokprata, vad bokprat är och hur det går till. Futtrup har en liten diskussion runt vilket ord som bibliotekarier i Danmark bör använda sig av när de pratar om verksamheten bokprat. Futtrup saknar en fungerande dansk översättning på ordet booktalk. I dag används ibland ordet bog snak inom den danska biblioteksvärlden, men Futtrup tycker inte att det ordet är en passande översättning på vad booktalk egentligen innebär och använder sig därför av booktalk i artikeln.⁵⁴

⁴⁴ Bodart (1980).

⁴⁵ Bodart (1980). s. xi.

⁴⁶ Bodart Richards, Joni. *About Joni the booktalker*. www.thebooktalker.com/aboutjoni.htm [2005-04-19]

⁴⁷ Bodart (1980). s. 6ff.

⁴⁸ Bodart (1980). s. xi.

⁴⁹ Richards Bodart, Joni. *About Joni the booktalker*. Den amerikanska benämningen är Young Adult Librarian (YA librarian).

⁵⁰ Bodart (1980). s. 85-235.

⁵¹ Bodart (1980). s. xi-xiii.

⁵² Bodart Richards, Joni. *Resume*. <http://www.thebooktalker.com/resume.htm> [2005-06-01] Engelska termen för bibliotekskunskap är Library Science.

⁵³ Futtrup, Dorte (2000). *Booktalk. Born & boger*. Årg. 53. nr 3, s. 6-9.

⁵⁴ Futtrup (2000). s. 6-9.

Vi har tagit med denna artikel då vi anser att Futtrup på ett enkelt sätt förklarar hur en bibliotekarie kan skapa ett bokprat och vad han eller hon bör tänka på och genom detta ger hon oss en insikt i bokpratarens arbete.

I boken *Bibliotekens PR- och kontaktarbete*⁵⁵ har Greta Renborg sammanställt sina tidigare artiklar och böcker som har handlat om bibliotekens ansträngningar att förmedla information och sina verksamheter och tjänster. De kapitel vi har funnit relevanta för vår studie har varit *Det talande ordet*⁵⁶ och *PR – vad menas?*⁵⁷ I kapitlet *Det talande ordet* berättar Renborg om vad bokprat är, hur man förbereder det och slutligen ger hon förlag på en checklista som kan användas för att komma ihåg de olika delarna av bokpratet⁵⁸. Renborg försöker i kapitlet *PR – vad menas?* att ringa in begreppet PR och förklara vad det innebär för biblioteket. Här kämpar hon även mot de fördomar som finns inom biblioteksvärlden mot begreppet.⁵⁹

Trots att boken är från 1977 anser vi att den är relevant än idag på så vis att den behandlar PR-funktionen samt att kapitlet om bokprat tyder på att det som var aktuellt under 70-talet fortfarande i stor utsträckning är aktuellt idag.

3.3 Skolrelaterad litteratur

I boken *Läsglädje i skolan: en bok om litteraturundervisning tillsammans med slukarålderns barn*⁶⁰, tar bibliotekarien och läraren Helen Amborn och litteraturpedagogen, skolledaren och kritikern Jan Hansson upp olika delar av litteraturläsning inom skolan och vad lärare kan göra för att främja litteraturarbetet med barn i 10-12 års åldern genom att använda sig av lusten och glädjen i detta arbetet.⁶¹ De tar i boken upp hur man i undervisningen kan arbeta med skönlitteratur och hur man kan arbeta för att nå målen som står i Läroplanen från 1994. Amborn & Hansson försöker svara på frågan varför barn bör läsa böcker och för att visa på hur skolan sett på läsning sedan mitten av 1800-talet presenterar de olika läroplaner som funnits i Sverige sedan 1850-talet.⁶² I boken tar de även upp bokprat i skolan och hur man kan använda sig av denna form av förmedling under svensklektionerna. Amborn & Hansson anser att en bok som läraren själv erkänner att han eller hon inte förstått är bra att ta upp under ett bokprat, eftersom läraren i och med detta utmanar eleverna till att läsa boken och förstå den. De menar vidare att barn i slukaråldern sällan kan få för mycket information om böckerna som presenteras, detta kan exempelvis gälla personbeskrivningar och miljö, men det kanske inte är klokt att alltid börja läsa inledningskapitlet för barnen. Då Amborn & Hansson menar att många författare lägger en dramatisk händelse i första kapitlet och efter det brukar de presentera bakgrunden och persongalleriet, varför nästa spännande händelse kan dröja.⁶³

⁵⁵ Renborg, Greta (1977). *Bibliotekens PR- och kontaktarbete*. 3. omarb. uppl. Lund: Bibliotekstjänst.

⁵⁶ Renborg (1977). s. 58-69.

⁵⁷ Renborg (1977). s. 9-16.

⁵⁸ Renborg (1977). s. 58-69.

⁵⁹ Renborg (1977). s. 9-16.

⁶⁰ Amborn & Hansson (1998).

⁶¹ Amborn & Hansson (1998). s. 25.

⁶² Amborn & Hansson (1998). s. 5-17.

⁶³ Amborn & Hansson (1998). s. 32f.

Kapitlet om bokprat var mest intressant för oss att ta del av då det gav en del praktiska råd angående framförandet av bokprat. Vi anser att även bibliotekarierna skulle kunna använda sig av de råd som ges. Vi valde att ta med denna bok eftersom den gav oss en inblick i hur lärare kan använda sig av skönlitteratur i barnens skolarbeten.

Lars Norström har skrivit boken *Bokprat: om barns läsande och om textsamtal mellan barn och vuxna*⁶⁴ som behandlar bokprat i skolan och som bygger på hans egna erfarenheter som lärare i svenska på högstadiet. I boken riktar sig Norström till föräldrar och pedagoger i grundskolan. Han försöker bland annat att belysa de stora skillnader som finns mellan barn när det gäller läsning och varför det är viktigt att få barn att läsa regelbundet redan från tidig ålder. Norström för även en diskussion om de olika medier som finns i dagens samhälle och som konkurrerar med boken om en plats i barnens liv. Norström tar upp att läsning i hemmet är viktigt och att vuxna bör läsa högt för barnen redan från tidig ålder för att stimulera deras läsning.⁶⁵ Norström uttrycker vikten av att föräldrarna är med och hjälper till, uppmuntrar och stimulerar barnen till läsning under deras uppväxt.⁶⁶

Vi har valt att ta med boken eftersom Norström tar upp föräldrarnas och lärarnas ansvar vid lässtimulans. Vi är dock medvetna om att Norström främst talar om boksamtal i sin bok men vi anser att de idéer om lässtimulans som presenteras även är relevanta vid den variant av bokprat som vi studerar.

3.4 Kurser & projekt

Den norske bibliotekarien Kari Asker har genomfört ett projekt tillsammans med Statens bibliotek- og Informasjonshøgskoles vidareutbildningskurs för barnbibliotekarierna under 1990-1991 för att finna nya arbetsmetoder för samarbetet mellan bibliotek och skola. Projektet utmynnade i boken *”Tre ord i kroken – les denne boken” Bokprat i bibliotekarbeidet*⁶⁷ där Asker beskriver vad projektet innebar. Det som undersöktes var om projektet hade någon effekt på elevernas läslust, lärarnas inställning till användningen av bibliotek och litteratur i undervisningen liksom skolans inställning till biblioteket.⁶⁸ Det kapitel som vi var mest intresserade av var *Klassebesøk/bokprat i biblioteket*⁶⁹ i vilken Asker tar upp praktiska tips som bibliotekarierna borde tänka på före, under och efter bokprat för barn. Projektet var uppdelat i två delar, dels genom uppsökande verksamhet då Asker gick ut i skolorna och bokpratade om de böcker som eleverna hade gett förslag på och dels genom att barnen kom till biblioteket på klassbesök för att lyssna på bokprat i en biblioteksmiljö. Asker anser att klassbesöken har förändrats och han påpekar att han numera är mer inriktad på litteraturförmedlingen än de praktiska rundvandringarna som tidigare förekom på biblioteket vid klassbesöken.⁷⁰

⁶⁴ Norström (1997).

⁶⁵ Norström (1997). s. 9-22.

⁶⁶ Norström (1997). s. 27f.

⁶⁷ Asker (1992).

⁶⁸ Asker (1992). s. 5.

⁶⁹ Asker (1992). s. 56-64.

⁷⁰ Asker (1992). s. 25-69.

Vi anser att Askers bok lämpar sig väl för vår studie då han utgår från sin erfarenhet som bibliotekarie och då Askers bokprat inte verkar skilja sig nämnvärt ifrån de svenska har vi valt att använda oss av den. Det som främst var intressant för oss att läsa om i Askers bok var hur han praktiskt beskrev de förberedelser som han ansåg nödvändiga för att kunna genomföra ett bra bokprat. Det har även varit givande att läsa om hans beskrivning av hur han själv framför ett bokprat och vad han tycker att bokprataren bör tänka på.

I rapporten *Att väcka en lust att läsa: rapport från en kurs i bokprat*⁷¹ har Irene Cederleuf skrivit ner hur en kurs i bokprat, som hon var med och ordnade, genomfördes. Irene Cederleuf som arbetade som bibliotekskonsulent vid tillfället då rapporten skrevs, beskriver hur ett experiment med en grundkurs i bokprat för Skaraborgs läns bibliotekspersonal som pågick under en månad 1993 gick till. Personalen fick pröva sig fram genom att hålla i bokprat för gruppen av kollegor de kände, och den trygga miljön menar Cederleuf var väsentligt för deltagarna och detta ledde i sin tur till att de vågade pröva nya metoder vid bokprat.⁷² Till sin hjälp hade Cederleuf ett flertal medarbetare och två av dem, Herlitz och Petersson, har vi använt i uppsatsen då vi anser att de är relevanta för vår studie.

Örjan Herlitz, dåvarande teaterchef på Skaraborgsteatern och tidigare lärare på Teaterhögskolan, var med och höll i utbildningens teaterövningar och dessa övningar finns återgivna i kapitlen *Bara den som går vilse hittar nya vägar*⁷³ och *Lusten är drivkraften*⁷⁴. Där ges exempelvis förslag på vad bokprataren bör och inte bör göra med sin kropp under framförandet och hur bokprataren bör använda sin röst under bokpratet. Om talaren har en ovana att alltid plocka med pennor, papper eller liknande fäster publiken sin uppmärksamhet på detta och lyssnar allt mindre på vad talaren säger. Herlitz ger även exempel på hur viktigt det är att betona rätt ord när man pratar, eftersom meningen annars kan få helt fel betydelse.⁷⁵ I kapitlet *Bara den som går vilse hittar nya vägar* beskriver han i punktform olika övningar som hjälper till att göra bokpratarna bättre.⁷⁶

Bibliotekarien Marita Petersson har skrivit ner den del av utbildningen som hon föreläste om i kapitlet *Bokcirklar*⁷⁷. Under föreläsningen berättade Petersson om olika sätt som en bokpratare kan förhålla sig till sin publik, vissa anser till exempel att plikten att tillfredsställa åhörarnas behov är det som är viktigast. Petersson vill med sin föreläsning trycka på att en bra bokpratare ska kunna kombinera lyssnarnas behov med de egna. I sin föreläsning drar Petersson många paralleller mellan bokcirklar och

⁷¹ Cederleuf, Irene (1994). *Att väcka en lust att läsa: rapport från en kurs i bokprat*. Skara: Stifts- och landsbiblioteket länsbibliotek i Skaraborgs län.

⁷² Cederleuf (1994). s. 7.

⁷³ Herlitz, Örjan (1994a). *Bara den som går vilse hittar nya vägar*. Ingår i Cederleuf, Irene (1994). *Att väcka en lust att läsa: rapport från en kurs i bokprat*. Skara: Stifts- och landsbiblioteket länsbibliotek i Skaraborgs län. s. 17-26.

⁷⁴ Herlitz, Örjan (1994b). *Lusten är drivkraften*. Ingår i Cederleuf, Irene (1994). *Att väcka en lust att läsa: rapport från en kurs i bokprat*. Skara: Stifts- och landsbiblioteket länsbibliotek i Skaraborgs län. s. 13-16.

⁷⁵ Herlitz (1994b). s. 13ff.

⁷⁶ Herlitz (1994a). s. 17ff.

⁷⁷ Petersson, Marita (1994). *Bokcirklar*. Ingår i Cederleuf, Irene (1994). *Att väcka en lust att läsa: rapport från en kurs i bokprat*. Skara: Stifts- och landsbiblioteket länsbibliotek i Skaraborgs län.

bokprat men visar även på skillnader som exempelvis att under ett bokprat är det bokprataren som presenterar böcker, men i en bokcirkel ska alla prata om sina läsoplevelser.⁷⁸

Vi har valt att ta med boken då vi anser att hela rapporten, genom att den tar upp en kurs i bokprat för bibliotekarier, kan komplettera vår empiri och tillföra kunskaper om förberedelser och framföranden av bokprat.

I boken *Ett läsande Norden – Bokprat, barnbokskaravaner och lässtafetter*⁷⁹ kan man läsa om olika nordiska läsfrämjande projekt. Boken är skriven med stöd från Nordiska litteratur- och bibliotekskommittén (NORDBOK) och detta är den andra boken om *Ett läsande Norden*. Denna bok har mer blivit en handbok som inte bara tar upp de stora projekten i Norden utan även tar upp de förutsättningar som alla bibliotek i samverkan med skolor har då de kan engagera sig för barnens läsning i vardagen. I boken tas det upp 12 stycken lyckade projekt från olika delar av Norden och man ordnade bland annat högläsningar, eleverna fick göra sina egna bokinköp, de mindre barnen fick ta ett bibliotekskörkort, barnen fick rösta fram de bästa böckerna och skicka egna boktips.⁸⁰ Vi har läst ett urval av projekten som tas upp och det kapitlet vi fann mest intressant var Leseprojekt/Bokprat⁸¹ som genomfördes i norska Kristiansand av bibliotekarien Hanne Dahll-Larssøn samt en av hennes kollegor. Projektet gick ut på att de två, såsom barn och ungdomsbibliotekarier, skulle genomföra bokprat på fem olika skolor i Kristiansand. Projektets fokus var läsoplevelsen och den skönlitterära läsningen skulle lyftas fram i skolan. Det var lärarna som först och främst skulle ta kontakt med bibliotekarierna när de ville ha bokprat, eftersom Dahll-Larssøn anser att lärarna och eleverna måste vara engagerade i att genomföra verksamheten då de själva måste bidra med sina önsknings på böcker innan bokpratet kunde ske. Utifrån dessa önsknings plockade bibliotekarierna ut 14-20 böcker till varje klass och dessa presenterades sedan under bokpratet. Bibliotekarierna hade med sig tre exemplar av varje bok som klassen fick behålla under åtta veckor eftersom projektet gick ut på att eleverna skulle läsa så många av böckerna som möjligt. Det var upp till läraren att bestämma om böckerna skulle läsas i skolan på lektionerna, fungera som hemläxa eller både och. Dahll-Larssøn och hennes kollega anser att projektet var lyckat eftersom barnen läste böckerna och en del av dem till och med skrev brev och berättade om sina läsoplevelser. Flera lärare började efter projektet att ta med sina elever till biblioteket för klassbesök och eleverna själva vill att bibliotekarierna ska hålla i fler bokprat.⁸²

Genomgående i alla projekten är att samarbetet mellan bibliotekarier, lärare och elever måste fungera och att alla parter måste engagera sig. Detta är också anledningen till varför vi anser oss kunna använda Leseprojekt/Bokprat och jämföra med de utsagor som våra informanter kommer att ge oss. Boken beskriver ett flertal olika biblioteksprojekt som de flesta kommuner skulle kunna genomföra med hjälp av en del

⁷⁸ Petersson (1994). s. 33ff.

⁷⁹ Rönström, Thomas, red. (2000). *Ett läsande Norden: bokprat, barnbokskaravaner och lässtafetter*. Köbenhavn: Nordiska Litteratur- och bibliotekskommittén (NORDBOK).

⁸⁰ Rönström (2000). s. 23ff.

⁸¹ Dahll-Larssøn, Hanne (2000). Leseprojekt/Bokprat. Ingår i Rönström, Thomas, red (2000) *Ett läsande Norden: bokprat, barnbokskaravaner och lässtafetter*. Köbenhavn: Nordiska Litteratur- och bibliotekskommittén (NORDBOK). s. 126-132.

⁸² Dahll-Larssøn, Hanne (2000). s. 126-132.

engagerade personer ifrån bibliotek och skola. Av vad vi kan utläsa i texten verkar det inte vara så stora skillnader ifrån våra svenska förhållanden.

Maria Törnfeldt har gett ut rapporten *Att väcka läslust hos lässvaga barn och ungdomar: ett metodutvecklingsprojekt*.⁸³ Projektet genomfördes på skolor i Karlskoga kommun i samarbete med Karlskoga bibliotek från 1991- 1992. Som titeln antyder har Törnfeldt varit ute på skolorna för att försöka motivera lässvaga barn att bli mer intresserade av att läsa. Detta skedde genom att Törnfeldt använde sig av en metod, som är uppdelat i tre olika delar, i de elva klasser som deltog i projektet.⁸⁴ Den första delen bestod av att klasserna delades in i olika läsgrupper för att träna högläsning tillsammans. Under andra delen var det läsgrupper med högst sex barn i varje grupp som Törnfeldt träffade regelbundet under en termin och då barnen fick tillfälle att läsa tyst för sig själva efter en bokpresentation som Törnfeldt inlett träffen med. Den tredje delen bestod av en bokpratskurs då Törnfeldt förklarade för klasserna hur ett bokprat går till. De elever som ville fick sedan hjälp med att genomföra bokprat för yngre kamrater. Efter att projektet avslutats kom Törnfeldt fram till fem slutsatser som kan användas av bibliotekariéer för att stimulera lässvaga barn till läsning. Dessa är att de barn som behöver extra stöd bör få träffa bibliotekarién i mindre grupper, att bokprat av en bibliotekarié är viktigt, att ett brett urval av böcker för barn i olika åldrar bör finnas att välja mellan, att boksamtal mellan elev och bibliotekarié bör förekomma och att lärarna behöver fortbildning om talböcker och bok/band.⁸⁵

Vi anser att rapporten kan tillföra vår undersökning en aspekt som är mer inriktad på lässvaga barn och att detta gör att vår uppsats blir lite mer täckande även från denna aspekt.

⁸³ Törnfeldt, Maria (1993). *Att väcka läslust hos lässvaga barn och ungdomar: ett metodutvecklingsprojekt*. Karlskoga: Karlskoga bibliotek.

⁸⁴ Törnfeldt (1993). s. 10.

⁸⁵ Törnfeldt (1993). s. 4f.

4. Teori

Följande kapitel inleds med en kort presentation av Aidan Chambers och de böcker som fått ligga till grund för vår förståelse av hans teori **Läsandets cirkel** och de delar som den består av. Därefter förklaras den teori mot vilken uppsatsens syfte, problemformulering och frågeställningar formulerats och som utgör grunden för uppsatsens empiriska undersökning. Teorikapitlet avslutas med ett kortare delkapitel där vi först gör ett försök att kritiskt granska Chambers och därpå följer hur vi tänker oss **Läsandets cirkel**.

Anledningen till att vi har valt att använda oss av Chambers teori om **Läsandets cirkel** är för att vi tycker att kombinationen av beståndsdelarna **vuxenstöd** och **att välja** ger oss en bra utgångspunkt i vår studie av förmedling av bokprat. Vi anser att Chambers teori går att applicera på bokprat och biblioteksvärlden trots att han främst ser utifrån lärarnas perspektiv och koncentrerar sig på skolmiljön.

4.1 Introduktion till Aidan Chambers teori

Aidan Chambers är en engelsk författare och litteraturpedagog som har gett ut tre böcker med sina tankar och idéer om hur den vuxne kan engagera sig i sitt möte med barn för att få dessa att läsa böcker. Chambers bygger sina teorier om **Läsandets cirkel** på sina egna och kollegors erfarenheter från sina år som lärare i England samt från sina erfarenheter som förlagsredaktör och författare.⁸⁶ Skolor i Sverige använder sig idag av hans teorier om barns läsning inom litteraturpedagogiken.⁸⁷

Den första boken *Om böcker*⁸⁸ kom ut redan 1985⁸⁹ och innehåller en samling föreläsningar och artiklar som handlar om barn och litteratur samt de vuxnas roll som förmedlare. Boken försöker ge svar på hur vuxna kan få barn och böcker att mötas på ett sätt som gör att barnen i framtiden blir medvetna läsare.⁹⁰ Chambers tar upp ett läsprogram som alla barn borde ta del av och i detta program framgår det tydligt vilken viktig roll de vuxna har. Detta läsprogram bygger på **Läsandets cirkel** och tar upp de olika aspekterna av den.⁹¹

I andra boken *Böcker inom oss: om boksamtal*⁹², som gavs ut i England 1993⁹³ går Chambers djupare in på hur man kan lära barn att samtala om böcker. Chambers anger att en av anledningarna till varför man bör samtala om böcker är för att det förbereder barnen att föra givande samtal om annat. Med detta menar han att om vi kan hjälpa barn att samtala om de böcker de läser hjälper vi dem också att bygga upp en samtalsgrund att stå på senare i livet.⁹⁴

⁸⁶ Chambers, Aidan (1987). *Om böcker*. Stockholm: Norstedts.

⁸⁷ Amborn & Hansson (1998). s. 40.

⁸⁸ Chambers (1987).

⁸⁹ Den versionen vi använder oss av utkom med svensk översättning och bearbetning av Bernt Kimmer 1987.

⁹⁰ Chambers (1987).

⁹¹ Chambers (1987). s. 21.

⁹² Chambers, Aidan (1998). *Böcker inom oss: om boksamtal*. Stockholm: Rabén & Sjögren.

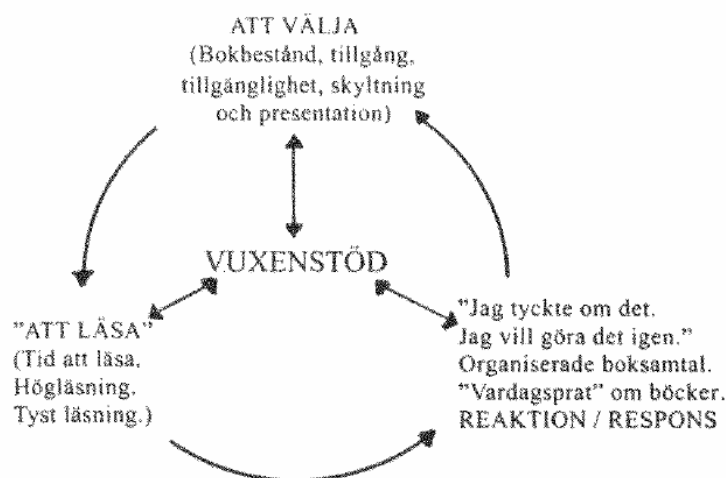
⁹³ Exemplet vi använder oss av är översatt av Katarina Kuick och trycktes 1998.

⁹⁴ Chambers (1998). s. 9f.

Den boken som främst har fått ligga till grund för vår förståelse av teorin **Läsandets cirkel** och beståndsdelarna **vuxenstöd** och **att välja** är Chambers tredje bok *Böcker omkring oss: om läsmiljö*⁹⁵ som utkom 1995, med svensk översättning och bearbetning av Katarina Kuick.⁹⁶ I denna bok förklarar Chambers vad **han** menar med de olika aspekterna av **Läsandets cirkel**, hur de förhåller sig till varandra och hur han tolkar dem. Chambers förklarar uttryckligt vad läsmiljö är och ger förslag på hur en bra och läsfrämjande läsmiljö kan skapas. I boken tar Chambers upp att det finns fyra grundvillkor som enligt honom är nödvändiga för att kunna skapa en bra läsmiljö. Dessa grundvillkor är lästid, högläsning, bokbestånd och boksamtal.⁹⁷

Chambers talar i alla tre böckerna om **läsmiljö** och syftar då på allt som kan påverka läsningen. Läsmiljö handlar bland annat om platsen man läser på, om det finns tillgång till de böcker man vill läsa, hur lång tid man har på sig att läsa, om man får vara ifred och inte bli störd, vilken attityd man har mot läsning och slutligen varför man läser.⁹⁸ Vi har i vår uppsats valt att enbart inrikta oss på den aspekt av läsmiljön som bibliotekarier, i anspråk av att vara **vuxenstöd**, och deras bokprat som ger barn möjlighet **att välja** kan påverka. Detta är anledningen till varför vi väljer att inte använda oss av termen läsmiljö då vi anser att vi i vår studie inte tittar närmare på läsmiljön i sin helhet.

4.2 Läsandets cirkel

Figur 1 *Läsandets cirkel*⁹⁹ (Chambers, 1995, s 11)

4.2.1 Vuxenstöd

I Chambers bok *Om böcker* står det att den viktigaste enskilda faktorn när det gäller att väcka ett barns lust att läsa och att läsa äventyrligt är en litteraturintresserad och förstående vuxen.¹⁰⁰ Chambers har placerat **vuxenstödet** i mitten av **Läsandets cirkel**, vilket visar att **vuxenstödet** är en central och viktig del som behövs för att komplettera

⁹⁵ Chambers, Aidan (1995). *Böcker omkring oss: om läsmiljö*. Stockholm: Norstedts.

⁹⁶ Chambers (1995).

⁹⁷ Chambers (1995). s. 50.

⁹⁸ Chambers (1995). s. 9.

⁹⁹ Modellen är publicerad med upphovsmannens tillåtelse.

¹⁰⁰ Chambers (1987). s. 26.

cirkeln. Alla de tre olika beståndsdelarna i cirkeln interagerar med **vuxenstödet** som påverkar de olika delarna och hjälper barnet framåt under dess utveckling till en tänkande läsare. Denna påverkan är nu inte enkelriktad utan går även på andra hållet, det vill säga, även **vuxenstödet** blir påverkat av och kan lära sig av barnen.¹⁰¹ I **vuxenstödet** placerar Chambers alla vuxna, exempelvis lärare och föräldrar, som kan hjälpa barn i deras läsutveckling.¹⁰²

Chambers skriver att genom att de vuxna bekräftar de framgångar som läsare under utveckling gör hjälper man dem att röra sig runt i **Läsandets cirkel**. Att lyckas är inte enbart att plöja sig igenom en tjock och svår bok, utan att lyckas är även att gå till hyllan för att titta på böcker. Att välja en bok är att lyckas och att bestämma om den är värd att läsa eller om man ska välja en annan är också att lyckas. Slutligen så har barnet lyckats när han eller hon slår sig ner och börjar läsa.¹⁰³

En läsare under utveckling vet inte hur **Läsandets cirkel** ser ut eller fungerar, därför behövs **vuxenstödet** för att lära barnet att navigera rätt, någon som kan hjälpa barnet att upptäcka att läsandets värld inte är platt ”utan rund och att det finns många spännande kontinenter på den.”¹⁰⁴ Den vuxne behövs för att bekämpa de rädslor som barnet kan stöta på under sin färd till att bli en tänkande läsare. Det kan handla om boken ser ut att vara för tjock, komplicerad, fel storlek på stilen eller att hela intrycket boken ger gör den ointressant.¹⁰⁵

Om det finns en vuxen som barnet har förtroende för kan barnet med den personens hjälp och stöd övervinna alla hinder som kan uppkomma under utvecklingen till läsare och om barnet känner att den vuxne respekterar hans eller hennes åsikter är chansen större att barnet lyssnar till den vuxne.¹⁰⁶ Genom sina studier och yrkesutövande har Chambers kommit fram till att det näst intill är omöjligt att bli en tänkande läsare utan stöd och uppbackning från vuxna som redan är tänkande läsare.¹⁰⁷ Chambers skriver ”att den främsta uppgift för dem som fått makt och möjlighet att sammanföra barn och böcker är att presentera den litteratur som de anser mest värd barnens tid och uppmärksamhet.”¹⁰⁸ För att få barn till tänkande läsare kan **vuxenstödet** hjälpa till att förse barnen med böcker att läsa, tid att läsa dem och en miljö som inspirerar dem till läsning. En vuxen som läser högt för barnen blir ett levande exempel på vad en god läsare gör. Den vuxne har även på sitt ansvar att finnas där och ge respons samtidigt som han eller hon hjälper barnen att ge varandra respons sinsemellan.¹⁰⁹

¹⁰¹ Chambers (1995). s. 18.

¹⁰² Chambers (1995). s. 109.

¹⁰³ Chambers (1995). s. 14.

¹⁰⁴ Chambers (1995). s. 18.

¹⁰⁵ Chambers (1998). s. 15.

¹⁰⁶ Chambers (1995). s. 18, 100.

¹⁰⁷ Chambers (1995). s. 111.

¹⁰⁸ Chambers (1987). s. 26.

¹⁰⁹ Chambers (1995). s. 115.

4.2.2 Att välja

Enkelt sett går det att säga att ett val måste göras för annars kan inte vandringsen i **Läsandets cirkel** påbörjas, vilket vi anser säger det mesta om den här aspekten. För att läsprocessen ska kunna påbörjas måste ett val göras, och för var gång ett nytt varv påbörjas i **Läsandets cirkel** kan barnet välja ur allt det tryckta material som finns tillgängligt¹¹⁰. Vad barnen väljer att läsa för böcker är en viktig fråga då både barn och vuxna på något sätt blir påverkade av det vi läser.¹¹¹ Då både läsning och vandringsen i **Läsandets cirkel** börjar med ett val, är det av stor vikt att det valet är välgrundat.¹¹²

Enligt en undersökning som den amerikanska bokhandlarföreningen stod bakom framgick det att den vanligaste orsaken till varför en bok blir vald, är att någon bekant har rekommenderat den. Detta är en viktig upplysning att ha i tankarna för vuxna som arbetar med läsare under utveckling.¹¹³

Chambers menar att processen med **att välja** inte fungerar på egen hand utan att den är beroende av olika aspekter.¹¹⁴ Alla inspireras vi av många olika influenser när vi ska välja böcker och för barns litterära utveckling är det av stor betydelse att de får tillgång till ett bokbestånd med ett brett urval böcker. Barn behöver tillfälle till att bläddra i och välja bland böcker samt att de behöver få höra böckerna läsas högt och själva få tid att läsa dem.¹¹⁵ Tillgången på böcker påverkar alla val, om det finns ett fåtal böcker tillgängliga, är chansen att barnen hittar något att läsa mindre än om de har tillgång till många böcker. Med andra ord så måste barnen ha tillgång till många olika böcker, och bland dessa måste det finnas böcker som barnen vill läsa. Barns bokval påverkas inte enbart av bestånd, tillgång och tillgänglighet utan även hur böcker skyltas och presenteras är viktigt för processen under **att välja**.¹¹⁶ Skyltning och presentation av böcker är den aspekt av **att välja** som främst verkar vara beroende av **vuxenstödet** då det oftast är vuxna som presenterar böcker för barnen.

4.2.3 Att läsa

Denna aspekt av **Läsandets cirkel** är den första som vi inte kommer att koncentrera oss på i vår undersökning. Vi kommer dock att i analys och diskussion till viss del att ta upp denna aspekt, då vi är av åsikten att det annars kommer att fattas viktiga delar av vår studie. Vi anser att det inte ligger på bokpratarens ansvar att ge barn tid **att läsa**, däremot kan biblioteket erbjuda barn en plats **att läsa** på, men detta faller till viss del utanför det vi i huvudsak undersöker. Läsmiljön som helhet är av stor vikt men vi anser att det redan har behandlats i tidigare uppsatser. Att den här beståndsdelen även den är starkt beroende av **vuxenstödet** går inte att bortse från, men det är föräldrar och lärare som kan ge barnen tid att läsa och inte biblioteket eller bokprataren. Vi tycker inte att denna del av cirkeln är mindre viktig eller intressant men väljer ändå att inte ta upp denna aspekt i vår undersökning då det är ett annat **vuxenstöd** som behövs här, och då

¹¹⁰ Chambers (1995). s. 11.

¹¹¹ Chambers (1998). s. 78.

¹¹² Chambers (1995). s. 112.

¹¹³ Chambers (1995). s. 93.

¹¹⁴ Chambers (1995). s. 12, 22.

¹¹⁵ Chambers (1995). s. 12, 25f.

¹¹⁶ Chambers (1995). s. 12f.

vi har satt biblioteket/bokprataren som **vuxenstöd** är vi av åsikten att denna aspekt faller något utanför vårt syfte.

En viktig del av **vuxenstödet** är att se till så att nya läsare får tid **att läsa** och att de hela tiden ges möjlighet att ägna mer tid åt allt mer givande böcker. Men för att få ut något av läsningen är det inte enbart tid som krävs utan även en plats där det går att koncentrera sig och där det är lugnt och tyst.¹¹⁷ På grund av detta är det bra om det finns speciella läsplatser i hemmet och i skolan. Speciella läsplatser hjälper även till att betona läsandets värde, för om det finns en speciell plats reserverad för en aktivitet visar det på att den anses viktig.¹¹⁸ Ett stående krav för att barnen ska utvecklas till engagerade och tänkande läsare är att de under uppväxten får möjlighet **att läsa** ofta och regelbundet.¹¹⁹

4.2.4 Reaktion/Respons

För att ge läsaren en möjlighet att förstå **Läsandets cirkel** presenterar vi **reaktion/respons** precis som **att läsa** i föregående underkapitel. I analysen och diskussionen kommer vi att ta upp denna aspekt men det är inte något vi koncentrerar oss på i vår studie då vi anser att även denna del av **Läsandets cirkel** faller utanför ramarna för det vi undersökt. Denna aspekt presenteras för att läsare av uppsatsen ska få möjlighet att förstå hur cirkeln är uppbyggd och hur de olika delarna hänger samman. Anledningen till att vi anser att **reaktion/respons** faller utanför vår studie är för att Chambers verkar syfta på den process som barnen genomgår efter att de har läst en bok. Här anser vi att det är lärarens stöd som kommer in i bilden då det är hon eller han som har störst möjlighet att lyssna till och uppmuntra barnens reaktioner.

”Människan är beskaffad så att hon inte kan läsa någonting utan att det orsakar en reaktion av ett eller annat slag.”¹²⁰ Det är med dessa ord som Chambers inleder sin beskrivning av **reaktion/respons**. Vidare tar han där upp att det finns två reaktioner som är viktiga att komma ihåg i arbetet med barn som ska bli tänkande läsare. Den första reaktionen är att när ett barn har läst och tyckt om en bok, vill barnet uppnå den positiva upplevelsen igen. Detta kan uttryckas genom att barnet läser om boken, lånar en liknande bok eller en av samma författare eller att barnet lånar en helt ny bok. Barnet har nu tvingats fatta ett beslut och genom ett nytt bokval har barnet påbörjat ett nytt varv i **Läsandets cirkel**. Den andra reaktionen är att läsaren blir så förtjust i boken att han eller hon inte kan låta bli att prata om den. Läsaren vill att andra ska få uppleva vad han eller hon precis har upplevt och detta sker genom samtal om böcker. Dessa boksamtal kan lika gärna vara informellt vardagsprat som genomtänkta och organiserade diskussioner.¹²¹ Chambers anser att läsning är en social aktivitet och att den är som mest social när vi läsare delar med oss av våra läsupplevelser genom att exempelvis prata om dem i helt vanliga vardagssamtal. Detta är något som barnen bör stimuleras till att göra, vilket i sig då innebär att de behöver få tid till att småprata med varandra om böcker, tid till boksamtal, utan större inblandning från läraren. Kort och

¹¹⁷ Chambers (1995). s. 15.

¹¹⁸ Chambers (1995). s. 39.

¹¹⁹ Chambers (1995). s. 46.

¹²⁰ Chambers (1995). s. 16.

¹²¹ Chambers (1995). s. 16.

koncist går det att säga att ”samtal om böcker [...] vidgar och fördjupar oss som läsare”.¹²² Förhoppningarna är nu att de två modellerna av boksamtal resulterar i att **Läsandets cirkel** förvandlas från en cirkel till en uppåtgående spiral. Att i ung ålder samtala om böcker kan vara en värdefull aktivitet, och Chambers menar på att det kan vara en av de bästa övningar barn kan få inför deras framtid som samtalande vuxna. Barnen får en möjlighet att utveckla sin förmåga att samtala och ges förutsättningar till att delta i givande samtal i vuxenålder.¹²³

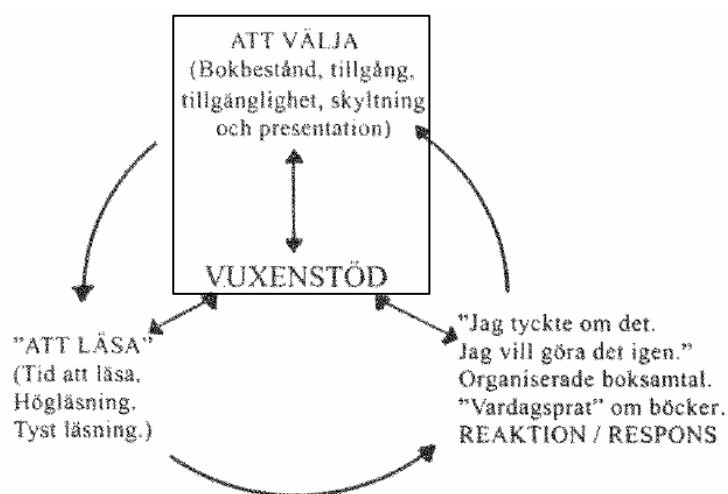
4.2.5 Kritik mot Chambers

Vi har under uppsatsens gång upptäckt att Chambers åsikter skiljer sig åt från den tidigare boken *Om böcker* till de senare böckerna *Böcker inom oss: om boksamtal* och *Böcker omkring oss: om läsmiljö*. Detta tror vi beror på att Chambers har utvecklat sin teori under tiden och att han under utvecklandet av **Läsandets cirkel** har preciserat teorin ytterligare och gjort den mer genomarbetad.

I första boken verkar det som om Chambers var mer inriktad på att de vuxna skulle presentera bra litteratur för barnen som de själva ansåg skulle vara värd barnens tid. Chambers har i de två senare böckerna blivit mer öppen för att barnen själva måste få välja sin litteratur och att detta ska ske från ett brett urval. Det viktiga är inte att barnen läser bra litteratur utan att de börjar läsa så att de kan påbörja vandringen i **Läsandets cirkel** och bli till läsare under utveckling. Chambers menar här att när barnet väl kan läsa så vågar det sig på lite svårare litteratur allt eftersom.

Vi är medvetna om att Chambers visar upp två olika sidor genom att han ibland säger emot sig själv genom vissa uttalanden. Vi anser att det behövs en kombination av Chambers två synsätt och därför har vi valt att använda oss av alla tre böckerna.

4.2.6 Hur vi tänker oss Läsandets cirkel

Figur 2 *Läsandets cirkel* (Chambers, 1995, s 11) [fyrkanten; vår anm.¹²⁴]

¹²² Chambers (1995). s. 104f.

¹²³ Chambers (1998). s. 10-17.

¹²⁴ Syftet med fyrkanten är att tydligt visa vilka delar av **Läsandets cirkel** som vi har använt.

I vår tolkning av **Läsandets cirkel** väljer vi att utgå helt från **vuxenstödet**, då vi tänker att Chambers har placerat vuxenstödet i mitten av cirkeln som ett centralt nav som alla beståndsdelarna kan kopplas till och är beroende av denna del. **Vuxenstödet** blir alltså en central del i vår tolkning av **Läsandets cirkel**. Vi tänker oss att bokpratarna är **vuxenstödet** och vi tittar på vad de kan göra för att främja barns läsande. Vi grundar med andra ord uppsatsens teoretiska utgångspunkt på cirkelns **vuxenstöd** och försöker genom att titta på relationen mellan **vuxenstödet** och **att välja** att ta reda på hur bibliotekariernas bokprat kan se ut och hur bokprat kan användas för att få barn intresserade av läsning och böcker.

Vuxenstödet är, enligt vår tolkning, vad bokprataren och biblioteket kan göra och gör för barnen. Bokprataren ger barnen möjlighet **att välja** böcker, bland annat genom att presentera olika genrer för dem samt ge dem tillgång till dessa och andra böcker som finns på biblioteket. Barnen ges nu en möjlighet att påbörja sin vandring i **Läsandets cirkel**.

5. Metod

För att finna svar på vår problemformulering och våra frågeställningar har vi valt att göra kvalitativa intervjuer med bibliotekarier på bibliotek vilka använder bokprat som en av sina läsfrämjande verksamheter.

5.1 Urval av empiri

För att vi skulle kunna genomföra våra intervjuer behövdes informanter. Dessa valde vi ut genom att först titta på olika biblioteks webbsidor för att den vägen ta reda på om de erbjöd bokprat. Det gick dock inte att utläsa från webbsidorna om det fanns bokprat utan endast att det fanns olika barnverksamheter. Detta ledde till att vi beslöt oss för att ringa runt till biblioteken och fråga dem om de hade bokprat. Efter en kort diskussion om hur många vi till att börja med ville intervju bestämde vi oss för tre stycken bibliotekarier som bokpratrar. De bibliotek vi ringde till valdes ut bland annat på grund av att de var av olika storlek och att biblioteken låg på ett för oss godtagbart avstånd utifrån vår ekonomiska situation.

Vi ringde således till de tre biblioteken, presenterade oss och frågade om de hade bokprat för barn i skolåldern. Det visade sig i samtliga tre fall att det fanns bokprat och vi kopplades vidare till den bibliotekarien som var ansvarig för bokprat. De bibliotekarier vi pratade med blev positivt inställda och intervjutillfällena kunde bokas in. De kriterier vi utgick från i valet av informanter var att de skulle bokprata för barn och att intervjuerna kunde genomföras inom en viss tidsperiod. Att våra informanter är kvinnor är inte en medveten tanke från vår sida, inte heller har vi tänkt på att fråga efter en manlig bokpratarrare, då vi inte alls har några planer på att titta på genusaspekter.

När intervjuerna var avslutade och vi hade tittat närmare på det insamlade materialet bestämde vi att det material vi fått fram uppfyllde en tillräckligt stor mättnad för vår studie och vi beslöt oss därför för att det inte behövdes fler intervjuer. Meningen med studien är att skapa en bild av hur förmedling av bokprat kan se ut och inte att dra generella slutsatser. Genom att göra fler intervjuer skulle vi troligen fått fram fler sätt att förbereda och framföra bokprat men som Bodart skriver så finns det lika många sätt att förbereda och framföra ett bokprat som det finns bokpratarrare¹²⁵.

Pål Repstad skriver att det är viktigt att de informanter man väljer att intervju har relevant information för de frågeställningar man har och därför har vi valt ut bibliotekarier som bokpratrar regelbundet.¹²⁶ Vi anser att de bibliotekarier som inte använder sig av verksamheten bokprat inte kan ge oss svaren på de frågor vi är intresserade av och således har vi inte genomfört någon intervju med bibliotekarier som inte bokpratrar.

¹²⁵ Bodart (1980). s. xi.

¹²⁶ Repstad, Pål (1999). *Närhet och distans: kvalitativa metoder i samhällsvetenskapen*. Lund: Studentlitteratur. s. 67.

5.1.1 Kontakten med informanterna

Den första kontakten med informanterna gjordes över telefon i februari 2005 då vi presenterade oss och berättade kortfattat om vår uppsats och varför vi skulle vilja intervjua just dem. Då de tre bibliotekarierna gick med på att intervjuas bestämdes dag och tid för intervjutillfällena. Under telefonsamtalet frågade vi om informanterna ville att vi skulle skicka intervjufrågorna över mejlen till dem så att de fick dem före intervjutillfällena, och detta vara något som de alla var intresserade av. Mejlen med intervjufrågorna fick även fungera som bekräftelse för dag och tid för intervjuerna som bokats. Under telefonsamtalet passade vi även på att fråga om informanterna skulle ha något emot att bli inspelade under själva intervjun och fick svar från alla att det gick bra.

Efter intervjutillfällena har vi haft mejlkontakt med våra informanter då vi har skickat utskriften av deras intervjuer som de fått läsa igenom och vid behov korrigera. Detta för att vi ville minimera risken för att vi skulle ha misstolkat varandra. Vi har även kontaktat våra informanter ännu en gång, för att få en del kompletterande upplysningar angående missade partier av intervjuerna.

5.1.2 Konfidentiellt

Innan intervjuerna började klargjorde vi för våra informanter att de skulle vara helt konfidentiella, då det anses vara en yrkesetisk mening att alla som gör intervjuer har tystandsplikt.¹²⁷ Vi anser inte heller att någon behöver känna till vilka våra informanter är eller vilka bibliotek de arbetar på, då det inte är av något intresse för undersökningen.

5.2 Intervjuerna

Vårt mål med intervjuerna var att få en djupare förståelse för hur bokprat kan se ut, hur våra informanter förbereder och genomför sina bokprat samt att få svar på varför de bokpratar.

Innan vi bokade intervjutillfälle med informanterna funderade vi en del på vad det var för information vi ville ta reda på genom intervjuerna. Det vi kom fram till var att vi med varje intervju ville få en djupare insikt i hur en bibliotekaries arbete med bokprat för barn kan se ut.

Vi bestämde tidigt i intervjuprocessen att båda skulle närvara vid alla intervjuerna då vi tyckte att det skulle vara bra att kunna diskutera igenom våra tolkningar. Det finns både för- och nackdelar med att vara två intervjuare, som nackdelar nämner Repstad bland annat att det är resurskrävande och att intervjupersonen kan känna sig i minoritet. fördelarna med att vara två intervjuare är att det går att diskutera tolkningar och uppfattningar av de olika intervjuerna.¹²⁸ Vi anser att fördelarna med att vara två intervjuare uppväger de negativa konsekvenserna. När våra informanter blev tillfrågade om de ville ställa upp och bli intervjuade framgick det tydligt att vi var två stycken som

¹²⁷ Trost (1993). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur. s. 20.

¹²⁸ Repstad (1999). s. 84f.

skulle närvara vid intervjun. Vi tror inte att våra informanter kände sig i underläge under intervjuerna på grund av att vi var två stycken. En bidragande orsak till att de förhoppningsvis inte kände sig utsatta var att intervjuerna rörde sig om deras yrkesutövande och inte var av personlig art.

Redan tidigt i informationssökningsprocessen fastnade vi för Chambers teori **Läsandets cirkel** och våra intervjufrågor är således till viss del uppbyggda utifrån den teorin. Från början var våra frågor stela och koncisa men när vi visste vad det var vi ville ta reda på kunde vi omformulera frågorna så att de blev mer öppna och samtalsvänliga. Repstad skriver att den kvalitativa forskaren ofta har en manual med intervjufrågor med sig, men att han inte behöver följa den ordagrant¹²⁹. När vi utformade våra intervjufrågor försökte vi att enbart formulera frågor som skulle vara relevanta för vår undersökning. Tanken före intervjuerna var att de skulle ha formen av öppna samtal då det blir lättare för informanten att uttrycka sig och då han eller hon inte blir avbruten var gång hon svarar på en annan fråga. Detta kan enligt Repstad hjälpa till att göra informanten avslappnad och att tala mer öppet¹³⁰.

Intervjuerna genomfördes på informanternas bibliotek eftersom de ägde rum under deras arbetstid. Var på biblioteken intervjuerna genomfördes bestämde informanterna själva. Under en av intervjuerna satt vi i en lokal som inte var helt avstängd vilket innebar att vi vid ett tillfälle blev störda av att en kollega till vår informant kom in, men vår informant verkade inte störas nämnvärt. Resterande intervjuer genomfördes i arbetsrum på respektive bibliotek utan några avbrott.

Efter den första intervjun märkte vi att en fråga, den angående om bokprataren märker några speciella reaktioner från barnen under bokpratet, var väldigt svår att formulera på ett sätt som gjorde att informanten förstod vad vi ville ta reda på. Detta gjorde att vi var tvungna att förändra frågan tills intervju nummer två skulle genomföras. Vid andra intervjutillfället löd frågan istället: ”Brukar du vara observant på barnens reaktioner under ditt bokprat?”¹³¹ Enligt Repstad så är det vanlig när man gör kvalitativa intervjuer att man anpassar och förändrar mallen lite under intervjuprocessen.¹³²

Vi bestämde oss redan tidigt för att fördelarna med att använda bandspelare vid intervjuerna vore att föredra framför att enbart anteckna. Genom att använda en bandspelare under intervjuerna kunde vi istället koncentrera oss på det informanterna berättade om, deras kroppsspråk, mimik etc. Detta gav oss även en chans att fundera på det informanterna sagt och komma med följdfrågor på det som framkom under intervjuerna.¹³³ Jan Trost understryker att man inte ska överdriva betydelsen av informantens icke-verbala uttryckssätt, utan tolka dem med måtta.¹³⁴

Anledningen till att vi valde att låta våra informanter ta del av intervjufrågorna före intervjuerna, var att vi ville att de skulle få tid att tänka och fundera över sina tankar och åsikter och således kunna ge oss genomtänkta svar. Vi anser att våra frågor är av en

¹²⁹ Repstad (1999). s. 64.

¹³⁰ Repstad (1999). s. 64f.

¹³¹ se Bilaga 1.

¹³² Repstad (1999). s. 64f.

¹³³ Repstad (1999). s. 70f.

¹³⁴ Trost (1993). s. 48.

sådan karaktär att det blev en fördel för vår undersökning att informanterna fick ta del av dem före intervjutillfällena. En annan fördel var att själva intervjutiden inte behövde ägnas åt att informanterna tänkte över frågorna. Detta anser vi var positivt då våra informanter har ett ganska fullspäckat schema. Nackdelar med att delge informanterna frågorna i förväg kan bland annat vara att de missförstår de utskickade frågorna och att de försökte finna de svar som de trodde att vi förväntade oss. Dock gav intervjutillfällena oss möjlighet att klargöra för informanterna vad det var vi menade med de olika intervjufrågorna om nu eventuella missförstånd hade uppkommit.

Renskrivandet av våra intervjuer påbörjades strax efter varje intervju för att viktig information inte skulle glömmas bort. Vi skrev ut intervjuerna nästintill ordagrant för att minska risken för feltolkning senare under processen.

De två första intervjuerna varade i ungefär en timme vardera, medan intervjun med vår tredje informant endast varade i cirka 35 minuter. Under sammanställningen av intervjusvaren märktes det tydligt att informant 3 inte pratat lika mycket som de andra och att hon mer hållit sig till frågorna än pratat fritt. Vi hade uppskattat intervjuernas längd till cirka en timme och att informant 3 svarade kortfattat kan bero på att hon var stressad, då hon endast hade en timme över att ge oss. Trots att informant 3 svarade mer kortfattat än de andra informanterna så anser vi att vi fått ut lika mycket av intervjun med henne som med de andra.

5.3 Källkritik av empirin

Då ingen av oss tidigare har gjort intervjuer och således är nybörjare på det här området finns det en risk att vi omedvetet har påverkat våra informanter genom att exempelvis ställa ledande frågor. Vi var dock medvetna om den här risken före intervjutillfällena och försökte formulera oss utan att låta alltför ledande. Det kan också vara så att våra informanter har svarat det de tror att vi velat höra, dock bedömer vi att denna risk är liten då det var deras erfarenheter vi var intresserade av. Vi har under analysarbetet upptäckt trådar i intervjumaterialet som vi borde ha snappat upp under intervjuerna, detta hade troligen gjorts bättre om vi varit vana intervjuare och inte två nybörjare. På grund av detta hade det varit bra om det funnits tid till uppföljningsintervjuer där de relevanta trådarna kunde ha utvecklats.

Vi har diskuterat en del kring hur det kom sig att de tre biblioteken vi ringde till alla erbjöd bokprat. Det har inte varit relevant för vår studie att undersöka hur vanligt det är med bokprat dock anser vi att det hade varit en intressant parentes att veta i fall vi enbart hade tur med de biblioteken vi valde ut eller om bokprat är en vanlig verksamhet på svenska folkbibliotek.

5.4 Genomförande av analysen

Chambers teori om **Läsandets cirkel** och den valda litteraturen kommer i analysen att användas till att matcha empirin för att finna bekräftelser eller skillnader i informanternas utsagor. Vi har valt att dela in analysen i fyra kategorier som framkom under vår sammanställning av vår empiri.

6. Redovisning av empirin

Under detta kapitel kommer vi att sammanställa våra informanternas svar från intervjuerna.¹³⁵ Vi kommer att jämföra deras syn på bokprat, hur deras förberedelser ser ut och hur själva bokpratet genomförs. Vi kommer även att se närmare på om det finns någon form av uppföljning efter bokpratet.

6.1 Presentation av informanterna

För att underlätta för läsaren och för att inte röja våra informanternas identitet har vi valt att ge dem fingerade namn. Informanterna presenteras här nedan under det fingerade namn vi har gett dem.

6.1.1 Anne

Anne arbetar som barnbibliotekarie på ett kommundelsbibliotek i en mellanstor svensk stad. Anne har arbetat med bokprat för barn i lite över 5 år och hon anser att det fungerar bra. Hon bokpratar för smågrupper varje vecka som kommer till biblioteket och en gång i månaden kommer även alla första till femte klasser för att låna sina bänkböcker på biblioteket. Anne brukar inleda de besöken med att läsa högt ur en bok för dem. Under intervjun pratade Anne väldigt öppet om sitt yrke och gav oss mycket information om hur hon bokpratar.

6.1.2 Beate

Beate arbetar som förstebibliotekarie på ett stadsdelsbibliotek i en mindre svensk stad och hon har arbetat med bokprat för barn och vuxna under ca 20 år på olika bibliotek. Beate är den av våra informanter som bokpratar minst för skolbarn eftersom hon är lite mer inriktad på vuxenbokprat, hon bokpratar ungefär varannan månad för klasserna som kommer till biblioteket. Genom att Beate istället för att samtala mer berättade för oss om sina bokprat var vi mer passiva under denna intervju än de andra.

6.1.3 Catrine

Catrine är barnbibliotekarie på ett huvudbibliotek i en mellanstor stad och hennes arbetstid är uppdelad mellan barnavdelningen och bokbussen. Även Catrine har arbetat med bokprat i cirka 20 år på olika bibliotek. Hon började med bokprat direkt efter utbildningen och hade då en tjänst som heltidsbokpratare. Catrine bokpratar numera ungefär var sjätte vecka, tidigare år har hon bokprat vid avsevärt fler tillfällen. Intervjun med Catrine var betydligt striktare än de andra två och detta berodde troligen på att Catrine verkade stressad och inte uttalade sig om flera frågor på en gång utan svarade på en fråga åt gången, detta ledde till att intervjun blev kortare än de andra två.

¹³⁵ För intervjumanual se bilaga 1.

6.2 Sammanställning av intervjuerna

Detta kapitel är uppdelat efter våra tre frågeställningar och därför följer inte intervjufrågorna samma ordning som i intervjumanualen. Vi har placerat våra informanternas svar under de tre frågeställningarna och hoppas med detta tillvägagångssätt kunna ge läsaren en strukturerad bild av våra intervjusvar. Våra intervjufrågor är markerade med fet stil för att läsaren lätt ska kunna skilja dem från informanternas svar.

6.2.1 Varför bokpratlar våra intervjuade bibliotekarier?

Vad tycker ni på ditt bibliotek om bokprat och varför har ni denna verksamhet?

När vi frågade Anne varför hennes bibliotek erbjuder bokprat fick vi till svar att bokprat är en väldigt bra marknadsföring och att arbetet på bibliotek idag handlar mycket om att marknadsföra biblioteket. Hon menar att det handlar om att ju mer känd man är, desto svårare är det för politikerna att lägga ner ett bibliotek. Anne påpekar att alla kommundelsbibliotek ligger ganska risigt till i dagens läge och hon menar att gör man sig oumbärlig kanske man får vara kvar. Marknadsföring kan man ju ordna på många olika sätt och kanske inte bara genom just bokprat. Hon påpekar dock att detta inte är anledningen till att de bokpratlar, utan att det är ett väldigt bra sätt eftersom det är en utåtriktad verksamhet. Anledningen till varför Anne personligen bokpratlar är för att hon tycker att det är kul att förmedla böcker till barn och hon vill att barn ska tycka att det är lika kul att läsa som hon tycker att det är. Beate berättar att hon tycker att bokprat är ett väldigt effektivt sätt att stimulera till läsning, och hon tycker att det är viktigt att värna om den grupp besökare som lånar och läser mycket och som efterfrågar just bokprat. Beate nämner även att bokprat är en väldigt bra marknadsföring för bibliotek idag. Hon anser även att bokprat är en basverksamhet som borde finnas på alla bibliotek och då handlar det om allt ifrån när en bibliotekarie bokpratlar i skolan eller när klasser kommer till biblioteket för bokprat till att ha bokprat för vuxna. Beate berättade att hon tycker att bokprat för vuxna är viktigt då hon hoppas att de för vidare läsandets betydelse till sina barn. Beate påpekar att det är viktigt att alla bibliotekarier tänker på varför de gör vissa saker, de måste tycka att det är lustfullt eftersom lust är en viktig aspekt för att arbetet ska vara roligt. Vidare anser Beate att bokprataren bör få den tid som behövs för att kunna göra ett bra jobb. Catrine och hennes bibliotek verkar instämma med både Anne och Beate då Catrine berättar att alla som jobbar på hennes bibliotek tycker att bokprat är en bra marknadsföring för biblioteket. Hon menar att det är en mycket viktig verksamhet och att de har stöd av biblioteksledningen.

Vilka bokpratlar ni för?

På Annes bibliotek bokpratlar de för barn i första klass upp till femte klass. Detta läsår har Anne gjort så att hon bokpratlar för hela skolan, halva på höstterminen och andra halvan på vårterminen. Detta är något hon inte längtar efter att göra om, eftersom hon tycker att det har varit för krävande. Nästa läsår planerar Anne att med hjälp av lärarna välja ut en årskurs som hon ska bokprata för på hösten och en annan årskurs på våren. Att bokprata för hela skolan detta år var lite av ett experiment från Annes sida, och hon tycker att hon nu har fått en liten uppfattning om i vilken ålder barnen har störst utbyte av bokprat. På Beates bibliotek bokpratlar de för de skolklasser som besöker biblioteket och det förekommer även en del bokprat för vuxna. Beates bibliotek har inte plockat ut några speciella årskurser som får komma på bokprat, men det är något de funderar på att

börja med. Beate berättar att initiativen till hennes bokprat kommer från både biblioteket och lärarna. På Catrines bibliotek har de bokprat i samband med att skolklasserna kommer på studiebesök. De barn som kommer dit för bokprat är barn från första och upp till sjätte klass. Catrine berättar att de tidigare har valt ut vilka årskurser de vill ska komma på studiebesök och bokprat, men det var när de hade betydligt mer bokpratsverksamhet än de har nu och då fanns det även två halvtidstjänster som enbart bokpratade. Numera är det olika årskurser som kommer till barnavdelningen, men Catrine bedömer att det nog är mest klasser från år fyra och fem som dyker upp på biblioteket. Vid studiebesöken delar personalen på barnavdelningen upp bokpratet mellan sig så att alla får bokprata några gånger per termin. En bit in på intervjun minns Catrine att de även har haft bokprat för vuxna på hennes avdelning och då har de bokpratad om lättlästa böcker för föräldrar, men att det inte har varit någon regelbunden verksamhet. Alla biblioteken har bokprat för grupper från barnavårdscentralen¹³⁶, men inte så många gånger per år.

Anne är den enda av våra informanter som inte bokpratad för hela klasser åt gången, då hon har fått lärarna att skicka smågrupper, om cirka åtta elever, till henne på biblioteket när det är dags för bokprat. Detta då Anne anser att bokpratet blir mer personliga i en mindre grupp än i en stor klass. Beate och Catrine bokpratad för ett större antal åhörare då de får besök av hela klasser åt gången. Beate känner inte att hon får till den dialog som hon skulle vilja med eleverna eftersom grupperna som kommer är för stora.

Finns det nedskrivet i något dokument att bokprat ska erbjudas som en läsfrämjande verksamhet på biblioteket?

Vid frågan om det finns något dokument där det står nedskrivet att bokprat ska finnas som en läsfrämjande verksamhet på de olika biblioteken svarade först alla att det inte finns något sådant, men efter en stund erinrade sig Catrine att de i bibliotekets årliga handlingsplan faktiskt har skrivit in att de vill att skolklasserna ska komma på studiebesök och därmed få bokprat.

Känner du att verksamheten är prioriterad?

Ingen av våra informanter känner att de behöver kämpa för att få behålla bokpratsverksamheten på sitt bibliotek då de menar att alla på deras respektive bibliotek drar åt samma håll när det kommer till bokprat och att det är en prioriterad verksamhet. Anne berättar att hon, tack vare en projektanställning, har fått mer tid över till bokpratsverksamheten då hon nu slipper några av sina ordinarie arbetsuppgifter. Beate nämner att alla på hennes bibliotek tycker att bokprat är en basverksamhet som bibliotek bör erbjuda för alla åldrar. Detta är något som både Anne och Catrine instämmer i och Catrine lägger till att det är en verksamhet som är uppskattad.

Hur tycker du själv att bokprat fungerar som en läsfrämjande verksamhet?

Alla våra informanter tycker att bokprat är en av de bästa verksamheter som finns för att främja läsandet. Exempelvis så säger Anne att hon är helt övertygad om att den är en av de bästa, även om hon inte har några egentliga bevis för det.

¹³⁶ Förkortas i fortsättningen med BVC.

6.2.2 Hur förbereder bibliotekarierna sina bokprat och hur ser deras framföranden ut?

Hur beskriver du bokprat?

För att få våra informanter att börja tänka på bokprat och för att ta reda på om vi tänkte på samma sak började vi alla intervjuer med att fråga efter vad de tycker att bokprat är. Det framkom då att det Anne i första hand tänker på är att man står inför en grupp människor för att presentera och berätta om böcker och sina tankar och upplevelser från när man själv läste boken. Beate tänker främst på att man ska stimulera till läsning medan Catrine menar att bokprat är information om böcker som hålls för speciella målgrupper. Den verksamhet som Catrine tycker är viktigast är de små minibokprat¹³⁷ som sker ute vid hyllorna med olika låntagare. Även Anne och Beate anser att samtal vid hyllorna är ett slags bokprat och Beate menar på att de samtalen många gånger är de viktigaste och att det är då ens bokkunskaper sätts på prov. Alla informanterna lyfter fram det viktiga med att bokprata om böcker som man själv tycker är bra, eftersom bokpratet annars riskerar att inte bli lyckat.

Hur har du lärt dig bokprata?

Anne lärde sig att bokprata själv liksom hon tror att de flesta har fått göra och även Catrine menar att man själv får utbilda sig till bokpratere. Anne kom ihåg att de hade fått en uppgift på Bibliotekshögskolan under hennes studietid, då de skulle välja ut två böcker som de sedan skulle prata om, men de fick ingen hjälp med hur de skulle gå till väga utan fick klara det bäst de kunde. Under Beates studietid på Bibliotekshögskolan i Borås började hon och några studiekamrater att bokprata i en gymnasieklass med enbart skoltrötta tjejer som de valde ut böcker och dikter till. Via de bokpraterna fick de sedan kontakt med lärare som ville att de skulle bokprata även för deras läsecirkel, detta gjorde de sedan under flera år och Beate anser att hon under denna tid lärde sig mycket om att hålla bokprat. Catrine lärde sig genom att hon fick ett vikariat på en bokpratstjänst i början av sin bibliotekari karriär och tjänsten innebar att hon intensivt höll på med bokprat under sex månader och fick lära sig själv allteftersom.

Utbildar biblioteket?

Vid frågan om biblioteket anordnar någon form av fortbildning i bokprat blev svaret först nej från Anne men efter en stunds eftertanke erinrade hon sig om att hon faktiskt hade gått en halvdagskurs om bokprat för ett tag sedan, men att det i princip har varit den enda utbildning hon fått från biblioteket. Liksom Anne har Beate inte fått särskilt mycket utbildning i bokprat, hon påminde sig dock om att hon har gått en endagskurs som Bibliotekstjänst anordnade. Catrine tycker inte heller att hon fått speciellt mycket utbildning från biblioteket, men det har funnits ett par studiedagar med bokprat, då någon person kommit och berättat hur de gör sina bokprat eller hur man kan göra. Både Anne och Catrine anser att det vore värdefullt att kunna gå på fler kurser där andra bibliotekarier berättar om hur de genomför sina bokprat, eftersom man alltid kan behöva få tips och idéer som kan hjälpa en att själv utveckla sitt eget bokprat. Samtidigt poängterar Anne att det säkerligen finns flera sätt att göra ett bokprat på, men att man måste vara medveten om att det tar mycket tid att planera och förbereda en ny typ av

¹³⁷ Minibokpratet eller boktipset, som det också kan kallas, sker oftast på användarens initiativ och kan ses som ett kortare referenssamtal. Det är ett samtal som sker mellan en bibliotekarie/bokpratere och en användare. Under minibokpratet rekommenderas en eller ett flertal böcker, det kan även förekomma en kortare sammanfattning av böckerna för att ge användaren en bild av vad de handlar om.

bokprat. Catrine berättar att hon tycker att det är viktigt att en ny bokpratare redan tidigt får utbildning av en mer erfaren.

Vilka förberedelser görs inför bokpratet?

När det kommer till att förbereda ett bokprat berättar Beate att det första hon gör är att tänka på vilken grupp hon ska bokprata för och vilka böcker hon ska bokprata om. När hon väl valt ut böckerna ser hon över vilka av dem hon redan har läst och skrivit stödord till. Detta brukar även Anne och Catrine börja med och Catrine menar på att det blir ett subjektivt urval av böckerna hon väljer på grund av att hon utgår från sina egna intressen. Även Anne utgår oftast från sina egna intressen när hon väljer ut de åtta till tio böcker som hon ska använda till sina bokprat, eftersom hon anser att bokpratet blir bättre om hon själv tycker att böckerna är bra. Inte heller Beate brukar ta reda på vad barnen som hon ska bokprata för har för intresse eller vilka genrer de brukar läsa. Däremot händer det att lärarna meddelar Catrine vad deras elever har för intressen och då tar hon hänsyn till detta när hon väljer ut böcker till bokpratet, men hon påpekar att det inte är alltid hon får några riktlinjer och då väljer hon helst ut nyare böcker. I Catrines fall brukar det bli fem eller sex böcker som tas upp under bokpratet och hon väljer att läsa högt ur en eller två stycken av dem. Beate brukar förbereda omkring sju böcker och tänka över vilka hon ska läsa stycken ur. De stycken som väljs ut ska vara lätta att dramatisera eftersom hon anser att det är ett bra sätt att få barn att lyssna på. Anne tänker igenom vad hon ska berätta om de olika böckerna och vilka hon ska välja att läsa upp en händelse ur. En av Beates förberedelser skiljer sig från de andra två informanternas, då Beate brukar ta ut recensioner från tidningar på böckerna som hon ska prata om och har dem som ett komplement till sina egna anteckningar.

Anne förklarar att man som bokpratare läser en hel del böcker och att man sedan väljer att ta upp ungefär hälften, men att detta varierar från bokpratare till bokpratare. Det kan finnas olika anledningar för detta, menar hon; de riktar sig till fel åldersgrupp, de är för avancerade eller de är inte tillräckligt bra enligt bokprataren själv för att lyftas fram på ett bokprat. Catrine anser att det största felet man kan begå under ett bokprat är att man överskattar barnens läsförmåga och pratar om för svåra böcker. Anne tycker att hon vet ungefär vad barnen vill ha för sorts böcker under bokpratet, eftersom hon har jobbat med barnböcker under några år och denna kunskap ligger till grund för hennes bokinköp. Anne berättade vidare att hon läser de böcker som kanske ska användas till bokpratet på sin fritid och att hon lägger ner ungefär åtta timmar i veckan på att läsa. Catrine tillhör också den skaran bokpratare som är tvungna att läsa in sina böcker hemma på grund av att det inte ingår i deras arbetstid. Alla barnböcker som Beate läser ingår i arbetstiden, men de böcker som ska användas vid bokpratet för vuxna får hon läsa hemma på sin fritid. Catrine poängterar att ett bokprat blir bättre och mer genomarbetat om man har ett par veckor på sig att förbereda det, än om det bara rör sig om ett par dagar.

Finns det ett samarbete mellan biblioteket och skolorna och hur ser detta i så fall ut?

Då vi är intresserade av bokprat för barn undrade vi lite om det fanns något samarbete mellan biblioteket och skolan eller mellan bokpratare och lärare. Genom intervjuerna framgick det att det finns någon form av samarbete, men att det är ganska flyktigt och skiljer sig en del åt mellan de olika biblioteken. Anne talar om för oss att det var hon som efterfrågade bokprat och inte lärarna men att de är väldigt positiva till

verksamheten. Hon berättade även att hon gärna vill att läraren talar om vad det kommer för elever, om det bara är pojkar eller flickor eller om det är en blandad grupp. Anne förklarar att om det kommer en grupp med enbart flickor, väljer hon bort böcker som främst tilltalar pojkar och letar upp böcker som tilltalar flickor mer. Beate upplyser oss om att det är både biblioteket och skolan som tar initiativet till bokprat. Hon berättar även för oss att skolan köper tid av hennes bibliotek för bokprat till elever som har väldigt svårt att läsa, och att det på biblioteket även finns en bibliotekarie som går ut till småskolorna. Catrine upplyser oss om att skolorna gärna vill att bibliotekarien kommer dit och bokpratar. Detta är dock något som det inte finns tid till samt att bibliotekarierna hellre ser att barnen kommer till biblioteket för att de ska få uppleva ett stort bibliotek och få kännedom om dess resurser. Catrine berättar att samarbetet fungerar så att läraren ringer och talar om att de vill komma på studiebesök, ibland brukar läraren även berätta om det är något speciellt som de vill ska tas upp på studiebesöket. Det förekommer att läraren talar om vilken sorts böcker som klassen tycker om, men det är långt ifrån alla som gör detta.

Finns det ett särskilt bokbestånd på biblioteket för bokpratsverksamheten?

När vi frågade om biblioteket hade något speciellt bokbestånd just för bokpratsverksamheten svarade alla våra informanter att det inte finns några speciella bokpratsböcker utan att det är de böcker som finns på biblioteket som de använder sig av. Antal exemplar av varje bok kan skilja sig åt lite grann, från ett exemplar till tre till fyra exemplar av samma bok. Anne berättar för oss att om hon vet att en viss bok kommer gå åt köper de in flera exemplar av den, dock max fyra eftersom det blir för dyrt annars. Hon påpekar emellertid att antalet exemplar inte har någon betydelse när hon väljer ut böcker att bokprata om. Beate upplyser oss om att det finns ett så kallat bokpratslånekort som alla bokpratare i hennes kommun kan använda sig av när de ska bokprata. Det innebär då att de lånar böcker från de andra biblioteken i kommunen och om de då lånas på det särskilda bokpratskortet så vet alla bibliotek av vilken anledning böckerna är utlånade. Av våra informanter är det bara Catrines bibliotek som köper in böcker med tanke på bokprat men det finns inget särskilt bokpratsbestånd. Hon berättar att om de tror att en viss bok kommer bli väldigt uppskattad köper de in flera exemplar av just den boken.

Har ni något ekonomiskt bidrag till verksamheten?

Inget av biblioteken vi besökte har några speciella bidrag eller projektpengar för att sponsra bokpratsverksamheten, men på Catrines bibliotek finns det en bokklubb för barn där det bokpratats och klubben får egna pengar för att köpa in böcker.

Hur ser ditt framförande ut?

Anne brukar ofta utgå från böckernas titel eller omslaget till böckerna, men hon skyltar inte med de böcker som ska tas upp för barnen i trean till femman, utan hon lägger dem i en hög på bordet i den ordning som hon ska ta upp dem. När det gäller bokprat för de mindre barnen lägger hon ut alla böckerna på bordet och låter barnen bestämma i vilken ordning som hon ska berätta om dem, detta för att de annars snabbt kan tappa koncentrationen. Catrine brukar däremot ha ett litet bord där hon har ställt upp böckerna så att de syns och sedan berättar hon kort om författarna till böckerna, eftersom hon av erfarenhet har märkt att barnen ofta är intresserade av att veta lite om dem också. Catrine berättar att om en bok har en bra och informativ framsida så brukar hon utgå från den när hon presenterar boken. Beate har för det mesta böckerna samlade i en hög

bredvid sig och plockar upp och visar just den boken hon pratar om men hon utgår inte ifrån böckernas framsidor eller titlar men ibland väljer hon att dramatisera en händelse ur dem. Beate försöker oftast att välja så nya böcker som möjligt att bokprata om.

Beate brukar även ta med sig några högläsningböcker som hon tipsar lärarna om. En annan sak som Beate tog upp var att hon brukar ha med sig en fråga som hon ställer till barnen, det kan till exempel vara frågor som var barnen läser hemma och vad de har för plats att läsa på. Detta är något som hon ibland återknyter till då hon emellanåt inbjuds att vara med på föräldramöten. Beate berättar att det finns barn som måste stänga in sig på toaletten för att få läsa, medan andra har en egen läshörna där de får vara helt i fred. Beate fortsätter med att respekten för läsning kan skilja sig rejält mellan två hem och därför är det en viktig sak att ta upp på föräldramöten. Samtliga informanter läser högt ur ett par av de böcker som de presenterar under bokpratet. Anne berättar att hon pratar max fem minuter om en och samma bok då hon menar att man måste spara något till läsaren. En sak som framkom under intervjun med Catrine var att hon tycker att bokpratet blir bättre om hon har ett tema, som till exempel skräck, och har valt sina böcker utifrån detta. Annars så brukar hon välja nya böcker samt ta upp någon äldre bok som hon tror att barnen inte fått upp ögonen för. Alla våra informanter tog upp vikten av att välja böcker av olika svårighetsgrader för att få ett så brett underlag som möjligt på sina bokprat, eftersom samtliga anser att det borde finnas med något som passar alla.

Hur länge varar dina bokprat?

Våra informanters bokprat brukar vara mellan 20 - 30 minuter då de anser att barnen har svårt att koncentrera sig längre än så. Beate som också håller i bokprat för vuxna förklarar att de är upplagda på lite annorlunda sätt, de börjar med att prata i 45 minuter och sedan fikar de gemensamt med besökarna och fortsätter därefter i 30 minuter med resterande böcker.

Använder du några hjälpmedel under bokpratets gång?

Catrine hade arbetat upp ett fint kartotek under sina år som bokpratare, men nu har det sparat ur och numera har hon böckerna i huvudet och är av den åsikten att bokpratet blir bättre om man kan tala fritt utan att använda sig av minneslappar. Anne använder sig av små post-it lappar med stödord som hon sedan sparar på sin fönsterbräda för att ta fram och sedan sätta på böckerna när hon går till bokpratet. Men hon förklarar att hon ändå måste skumma igenom böckerna om det har gått några månader sedan hon sist pratade om dem. De stödord som Anne skriver ner brukar oftast handla om personerna i boken och vissa speciella händelser som verkar givande att ta upp. Anne påpekar att innötning genom nedskrivning är den bästa metoden för henne att komma ihåg vad böckerna handlar om. Beate använder sig också av stödordsprincipen och som komplement tar hon med sig alla andra relevanta papper och artiklar som hon samlat på sig, utifall att det under bokpratet blir helt tomt i huvudet och hon snabbt måste komma in på rätt spår igen.

Varierar du bokpratet från en gång till en annan eller har du en fast mall som du följer?

Anne har använt sig av ungefär samma mall sedan hon började bokprata, men numera utgår hon mer från böckernas framsidor och deras titlar. Vid valen av bokpratsböcker har hon sina egna intressen som utgångspunkt och hon berättade att hon försökt få lärarna att skriva ner vilka slags genrer som barnen brukade läsa men att hon inte fick

någon respons och då tolkade hon detta som att hon kunde fortsätta att själv välja de böcker hon tyckte var bra. Även Beate brukar utgå från sina egna intressen och hon försöker även att välja ut någon bok som en lokal författare skrivit och ta upp denna under bokpratet. Anne och Catrine poängterar att de inte tycker att man behöver bokprata om böcker som barnen själva väljer, då detta oftast är böcker som barnen ändå hittar. De berättar alla att de återanvänder böckerna de bokpratar om, de läser med andra ord inte in enbart nya böcker till varje bokpratstillfälle, det skulle bli för mycket att läsa in utan de använder samma böcker som de bokpratade om tidigare. Ingen av dem vill prata om böcker som de själva inte är så förtjusta i eftersom de anser att bokpratet inte blir bra då, dock påpekar Catrine att hon ibland får fråga om hon inte får ihop tillräckligt med böcker.

Brukar du vara observant på barnens reaktioner under ditt bokprat?

Anne tycker att barnen alltid verkar vara väldigt intresserade, men det kan variera beroende på vilken grupp hon bokpratar för och samtidigt om hon har lyckats i sitt bokval. Catrine tar upp samma argument om skillnader i grupperna och tillägger även att under ett bokprat bör man känna av hur läget i gruppen är och utifrån det anpassa bokpratet genom att till exempel korta ner presentationerna av resterande böcker. Beate håller med i de andras uttalanden och la även till att barnen iakttar henne samtidigt som hon lägger märke till dem och den allmänna stämningen i gruppen. Samtliga informanter anser att det ibland kan vara bra om ett av barnen har läst någon av de böcker som de har valt ut, då detta kan skapa en liten diskussion om vad de tyckte om den.

Justerar du dina bokprat efter barnens reaktioner?

Anne kan inte påminna sig att hon varken har tagit bort eller lagt till en bok för att barnen tyckte att den boken var mer eller mindre bra. Beate tror inte att hon har tagit med en bok utifrån en rekommendation från ett av barnen men om det finns böcker som ingen nappat på efter två eller tre bokprat väljer hon att ta bort dem. Catrine berättar att det händer att hon ändrar sina bokprat efter barnens reaktioner till exempel kortar hon ibland ner eller hoppar över någon bok eller väljer att prata mer om böcker som barnen själva tagit upp.

Var sker bokpratet?

Catrines bibliotek har ett sagorum där alla bokpratet hålls och ibland använder de sig av tända ljus för att skapa lite stämning eller under bokprat med speciella teman kan de använda sig av olika saker som de dekorerar rummet med, exempelvis en häxhatt. Anne håller sina bokprat i ett speciellt barn och ungdomsrum och barnen sitter på stolar runt ett bord medan Anne själv står upp. På Beates bibliotek har de en barnhörna med sittplatser i olika nivåer och Beate själv är placerad framför dem så att alla kan se henne under bokpratet. Catrine anser att det är viktigt att rummet är mysigt inrett så att det skapar en atmosfär som barnen sedan kan koppla ihop med läsning och böcker.

6.2.3 Har våra informanter någon uppföljning av sina bokprat och hur sker då dessa?

Ser ni på biblioteket några särskilda effekter av bokprat?

Ingen av våra informanter har någon form av statistik om bokutlåningen förändrats i samband med deras bokprat, däremot berättar Beate att hon lägger märke till att böckerna hon bokpratar om ofta är utlånade och att hon brukar få kommentarer från låntagarna när de lämnar tillbaka böckerna. Även Catrine märker av att böcker hon bokpratad om efterfrågas mer, hon försöker att hinna göra en lista till alla sina bokprat som barnen kan få med sig för att kunna finna böckerna vid senare tillfällen men det är inte alltid det finns tid till detta. Anne brukar märka att böckerna hon bokpratad om är utlånade då eleverna kommer och frågar efter dem och det visar sig att de inte finns inne. Hon ser även när hon står i utlåningsdisken att böckerna hon bokpratad om blir utlånade men det kan dröja någon månad innan det syns. Detta beror oftast på att en elev har lånat boken vid bokpratstillfället och sedan berättat för sina kompisar om den.

Har ni någon uppföljning av bokpraten?

Av våra informanter var det bara Beate som har någon form av uppföljning av sina bokprat, hon får låntagarnas reaktioner när de återlämnar böckerna, vilket troligen beror på storleken på hennes bibliotek där det finns mer tid till återkoppling. Detta är dock inte hennes förtjänst menar Beate, utan det är något som sker naturligt när böckerna återlämnas. Varken Anne eller Catrine har någon uppföljning av sina bokprat, utan skulle det ske någon gång är det mer undantag än regel. Catrine anser att det vore värdefullt med uppföljning av bokpraten men menar på att det är svårt på ett så stort bibliotek eftersom barnen oftast inte hittar tillbaka till den bibliotekarien som bokpratade.

7. Analys

I detta kapitel kommer det empiriska materialet att analyseras utifrån teorin och relevant litteratur. Kapitlet är uppdelat i fyra kategorier som vi har valt ut då vi anser att de har betydelse för bokpratet och som kan kopplas till Chambers delar om **vuxenstöd** och **att välja**. Men det går inte att komma ifrån att vi ändå genom att analysera bokprat kommer att gå in lite på det som rör **att läsa** och **reaktion/respons** då de är delar av det som vi anser utgör ett komplett bokprat. Kategorierna är valda utifrån sådant vi anser vara viktiga saker som våra informanter talade om när det gäller allt som är betydelsefullt vid verksamheten bokprat. Den första kategorin är **drivkrafter** som tar upp de bakomliggande orsakerna till varför våra informanter använder sig av verksamheten bokprat på biblioteken. Nästa kategori tar upp **samarbetet** mellan skolorna och bibliotekskollegerna. **Förmedling** är den kategori som handlar om allt det direkta arbetet som finns med bokprat och dess framförande. Och under den sista kategorin tar vi upp **effekter** av att bokprata för barn.

7.1 Drivkrafter

Våra informanter anger att skälet till varför de bokpratar är för att de har ett brinnande intresse för att få barn och vuxna att börja och vilja läsa. De vill att barnen ska känna att det kan vara kul att läsa eftersom de själva tycker att det är väldigt roligt och lustfyllt. Våra informanter tycker även att det är roligt att förmedla böcker och att verksamheten bokprat är ett väldigt effektivt sätt att stimulera till läsning. Cederleuf instämmer med våra informanter och menar att anledningen till varför hon bokpratar är för att det är kul att förmedla sin läslust till andra.¹³⁸ Asker anser att den viktigaste stimulansen ett barn kan få när de ska utveckla sina läs- och skrivfärdigheter är att de tillåts läsa böcker för nöjes skull.¹³⁹ Futtrup anser att bokprat handlar om att skapa läslust, liksom en bibliotekslust hos åhörarna.¹⁴⁰ Bodart tillägger att ett bra bokprat ska vara frestande, underhållande och vara kul för både åhörarna och bokprataren själv.¹⁴¹ Petersson vill understryka att ”det bästa är om man kan kombinera lyssnarnas behov med sina egna och bokprata för att man själv tycker att det är roligt och samtidigt ta ett ansvar för att tända gnistan i gruppen.”¹⁴² Petersson har stöd hos Chambers som menar att om barnen får följa sin smak och intuition infinner sig deras läslust.¹⁴³

Att bokprat fungerar som marknadsföring av biblioteket är något alla våra informanter nämner. Anne anser att biblioteksarbetet idag handlar mycket om marknadsföring och då bokprat är en väl fungerande utåtriktad verksamhet blir det lite som PR för biblioteket. Detta är något som även Renborg instämmer i och hon menar vidare att PR-funktionen är viktig i all planering på biblioteken, oavsett om det är ett vanligt stadsbibliotek eller ett universitetsbibliotek¹⁴⁴. Dock tycker inte Renborg att biblioteket enbart ska använda bokprat som PR, eftersom det endast blir en del av biblioteket som

¹³⁸ Cederleuf (1994). s. 7.

¹³⁹ Asker (1992). s. 11.

¹⁴⁰ Futtrup (2002). s. 6.

¹⁴¹ Bodart (1980). s. 3.

¹⁴² Petersson (1994). s. 33.

¹⁴³ Chambers (1995). s. 42.

¹⁴⁴ Renborg (1977). s. 10.

marknadsförs då. Hon anser att hela biblioteksverksamheten bör marknadsföras eftersom ett av ”PR-funktionens mål är att göra den allmänkulturella verksamheten känd och använd.”¹⁴⁵

7.2 Samarbete

Chambers skriver att skolan borde ta hjälp från det lokala biblioteket genom att be dem komma och besöka skolan för att bland annat bokprata för olika grupper samt ”andra aktiviteter som kan stimulera barnen att läsa mer och att läsa mer kritiskt.”¹⁴⁶ Catrine talar om att det finns ett samarbete med skolorna, och att skolorna gärna vill att bibliotekarien kommer dit och bokpratlar. Vilket visar på det intresse som finns hos lärarna i Catrines kommun. Beate berättar att skolan köper tid av biblioteket för bokprat till elever som har väldigt svårt att läsa, och detta är något som Törnfeldt anser vara en väldigt viktig uppgift för barnbibliotekarierna i skolan. Vidare menar Törnfeldt att dessa bokprat måste präglas av en mer öppenhet inför de enklare böckerna och även för de längre serieböckerna såsom Blytons femböcker.¹⁴⁷ I projektet som Törnfeldt genomförde tyckte lärarna att det var väldigt viktigt att den som bokpratade hade stor kännedom om barnböcker eftersom barnen blir mer läsmotiverade av vuxna som inte är deras lärare och att det var positivt att barnen fick erfarenhet av att lyssna på en annan röst än lärarens¹⁴⁸. Anne talar om att det var hon som efterfrågade bokprat och inte lärarna men att de är väldigt positiva till verksamheten. Catrine påpekar att det inte finns tid till besök i skolorna för bibliotekarierna och att de hellre ser att barnen kommer till biblioteket för att de ska lära känna barnavdelningen.

Bodart anser att vara en framgångsrik bokpratlar är roligt, men det innebär att man måste göra alla berörda parter involverade. Detta innebär att både bibliotekspersonalen, lärare och skolpersonal bör göras delaktiga i försök att få dem att förstå varför bokprat är en bra metod.¹⁴⁹ Samtliga av våra informanter anser att deras kollegor har samma inställning som de själva till varför de bokpratlar och Anne tillägger att alla bibliotekarier på hennes bibliotek drar åt samma håll. Anne har försökt att få lärarna att skriva ner vilka slags genrer som barnen brukade läsa men att hon inte fick någon respons och detta tolkade hon som om hon kunde fortsätta att själv välja de böcker hon tyckte var bra. Catrines samarbete med skolan fungerar så att läraren ringer och talar om när de vill komma på studiebesök, det händer att läraren informerar om vilka genrer klassen tycker om att läsa och ibland efterfrågar läraren något speciellt som de vill ska tas upp på studiebesöket. I det projekt som Dahll-Larssøn genomförde skulle eleverna inför bokprat skicka in exempel på vad de läste och vad de skulle vilja läsa för böcker, förslagen åtföljdes även av kommentarer från lärarna. Eleverna och lärarnas förslag låg sedan till grund för bibliotekariernas val av böcker till bokprat.¹⁵⁰

På de bibliotek som våra informanter arbetar på har de bokprat för grupper från BVC och detta samarbete har pågått under ett flertal år. Våra informanter tycker att dessa

¹⁴⁵ Renborg (1977). s. 10ff.

¹⁴⁶ Chambers (1995). s. 23.

¹⁴⁷ Törnfeldt (1993). s. 31.

¹⁴⁸ Törnfeldt (1993). s. 29.

¹⁴⁹ Bodart (1980). s. 73.

¹⁵⁰ Dahll-Larssøn (2000). s. 128.

bokprat är viktiga eftersom de då når ut till de föräldrar som ska uppfostra de blivande användarna. Det informanterna vill göra föräldrarna uppmärksamma på är böcker som är lämpliga för spädbarn och böcker till föräldrarna som handlar om barn. Våra informanter vill under bokpratet försöka förmedla de resurser föräldrarna och barnen kan använda sig av på biblioteket eftersom de på alla sätt vill stimulera barns läsning. Norström menar att lässtimulans går ut på att det i barnens vardag ska vara ett naturligt inslag med böcker i hemmet, att någon bok används för högläsning och att det aldrig ska vara något hinder för att läsa böcker. Poängen är att det ska skapa ett sug efter läsoplevelser på olika sätt och att det inte enbart kan ske i skolan utan även i hemmet. Detta eftersom Norström menar att föräldrarna är viktiga förebilder i sina barns läsutveckling då barnen ofta tar efter sina föräldrars vanor. Norström sammanfattar lässtimulansen genom att påpeka att om vi hjälper barnen att grundlägga goda läsvanor, har vi också skapat goda förutsättningar för ett fortsatt läsande.¹⁵¹

7.3 Förmedling

Chambers anser att det inte finns någon som kan bli en engagerad läsare genom att enbart läsa föreskrivna texter, oavsett hur väl dessa än valts ut, eftersom ingen till fullo kan lyckas med att välja böcker till någon annan.¹⁵² Till ett bokprat är det dock nödvändigt att välja ut böcker som andra ska läsa och enligt Petersson så är själva förberedelserna inför ett bokprat den delen av verksamheten som tar längst tid men att det även är något av det mest kreativa och skapande en bibliotekarie kan göra i sitt arbete. Bibliotekarien ges möjlighet att se ”bokbeståndet ur andra synvinklar och får även en unik litteraturkännedom”.¹⁵³ De förberedelser som måste göras beror lite på hur själva bokpratet är upplagt, men när det handlar om att planera ett bokprat måste bokprataren, vilket Anne påpekar, vara medveten om att det tar mycket tid att planera och förbereda. Renborg menar att bibliotekarien eller bokprataren aldrig får tro att de är så duktiga på att bokprata att de inte behöver förbereda sig, utan att hemligheten bakom att lyckas med bokpratet är att stora ansträngningar har gjorts för att vara förberedd.¹⁵⁴ Detta skulle troligen Catrine helt hålla med om, då hon poängterar att hennes bokprat blir bättre och mer genomarbetat om hon har några veckor på sig att förbereda det, än om det bara rör sig om ett par dagar. Renborg skriver att när det är dags för bokprat så står inte bokprataren bara där och pratar utan bakom det till synes lättsamma, improviserad bokpratet ligger många tidskrävande förberedelser.¹⁵⁵

Våra informanters förberedelser börjar med att de tänker över vilken grupp som kommer på bokpratet och att de därefter väljer ut de böcker de hoppas ska tilltala barnen. Enligt Renborg är detta en av de viktigaste förberedelserna för om de utvalda böckerna ligger på fel nivå spelar det ingen roll hur bra bokpratet är, kännedom om målgruppen är a och o för att lyckas.¹⁵⁶ Våra informanters åsikter verkar stämma överens med de åsikter Herlitz har om att olika människor har olika erfarenheter och förväntningar och att det således är viktigt att tänka på vilken grupp bokpratet riktar sig

¹⁵¹ Norström (1997). s. 19ff.

¹⁵² Chambers (1995). s. 42.

¹⁵³ Petersson (1994). s. 34.

¹⁵⁴ Renborg (1977). s. 62.

¹⁵⁵ Renborg (1977). s. 62.

¹⁵⁶ Renborg (1977). s. 62ff.

mot.¹⁵⁷ Chambers menar att det som bibliotekarien ska tänka på när hon väljer ut böcker är om de är värda barnens tid och uppmärksamhet och inte om barnen kommer att tycka om dem.¹⁵⁸

Amborn & Hansson skriver att nästa steg i förberedelserna är att läsa de utvalda böckerna, då det blir svårt för bokprataren att bokprata om böcker hon inte har läst.¹⁵⁹ Här dyker det upp en viss skillnad mellan våra informanter då Anne och Beate samtidigt som de läser skriver ner stödord inför bokpratet medan Catrine tycks hålla alla böcker hon ska bokprata om i huvudet. Anne och Beate tänker igenom vad de ska säga om de olika böckerna och vilka de ska läsa högt ur samt att de skriver ner stödord på små lappar som de sedan tar med till bokpratet medan Catrine tycker att hennes bokprat blir bättre när hon talar fritt ur minnet utan minneslappar. Beate tar, förutom stödord, med sig alla relevanta papper och artiklar som hon har samlat på sig, utifall att hon skulle bli helt tom i huvudet under bokpratet. Renborg menar att det under bokpratet gäller att ha en mängd olika tankar i huvudet och att i förväg ha radat upp dem i en bra följd så att bokpratet går så smidigt som möjligt.¹⁶⁰ Herlitz skriver att när man planerar ett bokprat där det ingår flera böcker är det naturligt att man försöker hitta en röd tråd, det kan till exempel vara att böckerna ingår i ett visst tema.¹⁶¹ Detta är något som Catrine troligen skulle instämna i då hon tycker att hennes bokprat bli bättre om hon har ett tema att välja böcker utifrån.

Chambers anser att alla bokval är beroende av tillgången på böcker. Detta förklarar han med att ”för att vi ska läsa måste det finnas tillgång till böcker, och bland dessa måste det finnas sådana böcker som vi vill ha”.¹⁶² Detta stämmer väl in på vad våra informanter försöker att göra. För att få ett så brett underlag som möjligt till deras bokprat försöker de bland annat att alltid ta med böcker av olika svårighetsgrader. Catrine anser att det största felet man kan begå under ett bokprat är att prata om för svåra böcker och att man överskattar barnens läsförmåga. Törnfeldt håller med och i sitt projekt kom hon fram till att bokprataren gärna kan presentera böcker från Hcf, Hcg och uHc i samma bokprat¹⁶³. En av de lärdomar som Törnfeldt förvärvade, var att bibliotekarier kan nå de lässvaga barnen om de har en mer öppen inställning till vad vissa anser vara skräplitteratur, och att bokprataren kanske ska överväga att ta med någon sådan bok till bokpratet.¹⁶⁴

Chambers menar att läslust infinner sig om barnet själv får välja vad han eller hon vill läsa, om barnet så att säga får följa sin smak och sin intuition¹⁶⁵ och inte bara blir matad med den litteratur som bibliotekarien tycker om. Chambers menar att de personer som har till uppgift att välja vilka böcker som köps in till biblioteket spelar en viktig roll då det är deras smak och deras åsikter om vad barn ska läsa som bestämmer hur bokbeståndet kommer att se ut¹⁶⁶. Våra informanter utgår oftast från sina egna intressen

¹⁵⁷ Herlitz (1994a). s. 25.

¹⁵⁸ Chambers (1987). s. 38.

¹⁵⁹ Amborn & Hansson (1998). s. 32.

¹⁶⁰ Renborg (1977). s. 62.

¹⁶¹ Herlitz (1994a). s. 24.

¹⁶² Chambers (1995). s. 12.

¹⁶³ Törnfeldt. (1993) s. 31.

¹⁶⁴ Törnfeldt (1993). s. 31.

¹⁶⁵ Chambers (1995). s. 42.

¹⁶⁶ Chambers (1995). s. 26.

när de väljer ut böcker till bokpraten, då de anser att bokpraten blir bättre om de bokpratar om böcker de själva tycker om. Catrine berättar dock att hon ibland måste fylla ut med böcker hon inte är så förtjust i, men att hon tycker att bokpratet blir bättre om hon bara presenterar böcker hon tycker är bra. Dock så menar Amborn & Hansson att det är viktigt att alla bokpratare lär sig att prata om böcker de inte själva tycker är jättebra då alla böcker har uppskattats av åtminstone en person som ansett det viktigt att gestalta och förmedla bokens innehåll. Således är det mycket möjligt att det finns någon mer som kan komma att uppskatta boken, även om inte bokprataren gör det.¹⁶⁷ Detta håller inte Bodart med om utan hon är inne på nästan samma linje som våra informanter och anser att det är svårt och nästintill omöjligt att övertala någon annan att läsa en bok om man själv inte tycker om den.¹⁶⁸

Enligt Chambers bör bokprat ske i rum som är inredda på ett läsfrämjande sätt och där det finns ett brett urval av litteratur inom räckhåll.¹⁶⁹ Detta verkar vara något som våra informanter har tagit fasta på då samtliga bibliotek har ett särskilt rum eller plats på biblioteket där de brukar hålla bokpraten. Asker skriver att det är viktigt att tänka på vilken tid besöket läggs, då det är en fördel om det inte finns så många andra i biblioteket som kan distrahera, utan bibliotekarien ges möjlighet att helt och hållet koncentrerar sig på klassen¹⁷⁰. Chambers anser att den främsta uppgiften bibliotekarier har är att presentera den litteratur som de anser är mest värd barnens tid och uppmärksamhet.¹⁷¹ Det här är något som stämmer väl överens med hur våra informanter arbetar då de läser en mängd böcker men bara bokpratar om ungefär hälften. Detta beror på olika anledningar, exempelvis så kan böckerna rikta sig mot fel åldersgrupp, böckerna är för avancerade eller så anser bokprataren att böckerna inte är tillräckligt bra. Böckerna måste täcka in alla olika läsnivåer som åhörarna kan befinna sig på. Våra informanters bibliotek har inget speciellt bokbestånd just för bokpratsverksamheten utan de böcker det bokpratas om är bibliotekets vanliga böcker, vilka brukar vara av ganska spridda karaktärer. Chambers menar att om barn enbart får tillgång till ett smalt bestånd av litteratur får det som konsekvens att de enbart läser den begränsade litteraturen, det är viktigt för barns litterära utveckling att de får tillgång till många och olika slags böcker och att de ges tid att bläddra i dem och välja bland dem.¹⁷²

De antal barn som våra informanter håller sina bokprat inför, skiljer sig åt en hel del. Anne tar bara emot smågrupper om cirka åtta elever och vill alltid i förväg veta fördelningen av pojkar och flickor i gruppen. Detta för att hon ska kunna välja ut det rätta böckerna till barnen. Asker anser att upplysningarna om storleken på gruppen och dess läsfärdighet är viktigt att ta reda på innan man börjar förbereda sitt bokprat, men även barnens intressen¹⁷³. Bland våra informanter var det enbart Catrine som hade för vana att fråga efter barnens intressen och utifrån dem välja ut lämpliga böcker. Detta var något Anne gjorde i början, men då hon inte fick någon respons från lärarna la hon ner försöken.

¹⁶⁷ Amborn & Hansson (1998). s. 32.

¹⁶⁸ Bodart (1980). s. 6.

¹⁶⁹ Chambers (1987). s. 122f.

¹⁷⁰ Asker (1992). s. 57.

¹⁷¹ Chambers (1987). s. 20.

¹⁷² Chambers (1987). s. 25f, 138.

¹⁷³ Asker (1992). s. 57.

Chambers tar upp några olika tillvägagångssätt som en lärare kan använda för att väcka barns läsintresse och ett av dessa är att läsa ett avsnitt ur en skönlitterär bok eller annan text. Chambers poängterar att det textstycket man väljer ska vara en avslutad episod och fungera som en helhet, men att den inte får avslöja för mycket av boken.¹⁷⁴ Detta stämmer överens med vad våra informanter anser om hur de textstycken de använder sig av ska fungera. Anne berättar för oss att när hon pratar lite mer om några böcker försöker hon att inte avslöja för mycket eftersom hon anser att något måste sparas till läsaren. Anne tar även upp att hon under presentationen av böckerna även delar med sig av sina tankar och upplevelser från när hon läste dem. Herlitz är inne på samma linje som Chambers, och menar att grunden i ett bokprat borde vara att vilja få sina åhörare så pass engagerade att de vill läsa böckerna man berättar om¹⁷⁵. Amborn & Hansson verkar vara inne på samma bana då de tar upp att förmedlaren inte får avslöja upplösningen i en detektivberättelse.¹⁷⁶ Både Asker och Bodart är inne på samma linje som Chambers och hävdar att bokpratarna ska ge eleverna ett intressant smakprov ur boken och få dem så pass intresserade att de ska vilja veta vad som händer därnäst.¹⁷⁷ Futtrup tar upp att det stycke man väljer att berätta om ska avslutas med ”en cliffhanger eller en teaser”¹⁷⁸ för att de som lyssnar ska få lust att låna och läsa boken.¹⁷⁹

Enligt Chambers handlar valet av böcker inte bara om att fysiskt kunna få tag på dem, det sätt på vilket böckerna presenteras för oss är också betydelsefullt och han utvecklar detta ytterligare till att gälla skyltning av böcker. Chambers anser att det krävs två saker för detta: ett genomtänkt urval böcker och att de är arrangerade så att nyfikenheten hos barnen väcks.¹⁸⁰ Detta tillvägagångssätt återfinns hos Catrine som använder sig av ett bord där hon har arrangerat sina böcker under bokpratet så att de syns tydligt. Därefter berättar hon kort om författarna till böckerna. Ibland uppfyller Beate de två punkterna som handlar om skyltning, eftersom hon tar hänsyn till vilken lokal hon ska bokprata i och hur åhörarna är placerade under varje bokprat. Men för de mesta brukar hon inte skylta med böckerna utan bara visa fram dem allt eftersom bokpratet pågår. Anne skyltar inte med de böcker som hon tar med sig till bokpratet för barnen i trean till femman, utan hon lägger dem i en hög på bordet i den ordning som hon innan har valt att presentera dem. Varje bok som Anne sedan presenterar håller hon upp framför sig och berättar om. Bodarts åsikter verkar överensstämma med Chambers och hon framhåller att man alltid ska visa upp den bok man talar om så att barnen själva kan se titeln och författarens namn. Därefter ska man arrangera dem vartefter man talat om dem så att klassen kan se böckernas framsidor under hela bokpratet.¹⁸¹ Även Norström är inne på samma linje och tar upp att han skyltar och presenterar böckerna samtidigt i klassrummet genom att låta dem vara uppställda på ett bord och tar upp dem en och en för att presentera dem¹⁸².

¹⁷⁴ Chambers (1995). s. 71.

¹⁷⁵ Herlitz (1994b). s. 15.

¹⁷⁶ Amborn & Hansson (1998). s. 32.

¹⁷⁷ Bodart (1980). s. 5. & Asker (1992). s. 61.

¹⁷⁸ Futtrup (2002). s. 8f.

¹⁷⁹ Futtrup (2002). s. 8f.

¹⁸⁰ Chambers (1995). s. 13, 30.

¹⁸¹ Bodart (1980). s. 53.

¹⁸² Norström (1997). s. 25.

Chambers tar upp att ”speciella läsplatser betonar också läsandets värde. Man reserverar inte en plats åt en enda aktivitet om man inte anser den vara oerhört viktig.”¹⁸³ Han tar även upp att läsning bör ske på ett ställe där man kan koncentrera sig och slippa bli distraherad och att detta förmodligen är något som man hemma kan bestämma över själv.¹⁸⁴ Detta är något som Beate är medveten om och hon brukar fråga barnen om deras läsmiljö hemma för att kunna ta med sig svaren till eventuella föräldramöten. Beate vet att respekten för läsning kan variera mycket och därför anser hon att det är bra att ta upp detta på föräldramöten, eftersom det inte bara är att ge en bok till barnet hemma, utan att också ge dem utrymmet att läsa den. Att föräldrarna har en viktig roll anser även Norström som tar upp att om boken och läsningen är viktiga inslag i föräldrarnas liv överför de i sin tur denna uppfattning till barnen, eftersom barn oftast tar efter sina föräldrars vanor och intressen¹⁸⁵.

Chambers behandlar vikten av boksamtal med eleverna och att de genom att diskutera om böcker får ta del av andras upplevelser av läsningen.¹⁸⁶ Samtliga av våra informanter verkar instämma i att det kan vara bra att ta del av andras upplevelser. De anser att det ibland kan vara bra om något av barnen har läst någon av de böcker som de bokpratade om, då detta kan skapa en liten diskussion om vad de tyckte om den och samtidigt ge kamraterna ytterligare en åsikt om boken under själva bokpratet. Futtrup anser att om bokprat ska kunna nå sina åhörare måste man göra dem till både publik och deltagare och genom detta sker det ett utbyte som är värdefullt för båda parter¹⁸⁷. Norström är inne på samma linje som Chambers, men lägger även till att samtal med personlig prägel är viktigt för barn och att de lyssnar mycket intresserat när han berättar om sina egna upplevelser.¹⁸⁸

7.4 Effekt

Chambers skriver att för att ett barn ska kunna bli en läsare i ordets rätta bemärkelse måste barnet läsa regelbundet.¹⁸⁹ Detta är något våra informanter försöker bidra till då de genom sina bokprat försöker stimulera till läsning och således väljer ut böcker som de hoppas kan hjälpa barnen framåt i deras utveckling till tänkande läsare. Chambers anser vidare att ”läsare görs av läsare”¹⁹⁰ och menar att detta är en grundläggande sanning som vi bör komma ihåg. Vidare fortsätter han med att vi troligen omedvetet kommer att vilja forma andra till små läskopior av oss själva.¹⁹¹ Detta stämmer ganska väl in på våra informanter då de i synnerhet väljer ut böcker de tycker om till bokpratet, de vill helst inte bokprata om böcker de inte gillar. Detta är något som Catrine har reflekterat över och hon påpekar att på grund av detta blir valet av böcker till bokpratet subjektivt. Chambers skriver även att det som bibliotekarien ska tänka på när hon väljer ut böcker är om de är värda barnens tid och uppmärksamhet och inte om barnen

¹⁸³ Chambers (1995). s. 39.

¹⁸⁴ Chambers 1995. s. 15.

¹⁸⁵ Norström (1997). s. 20.

¹⁸⁶ Chambers (1998). s. 24-33.

¹⁸⁷ Futtrup (2002). s. 8.

¹⁸⁸ Norström (1997). s. 48.

¹⁸⁹ Chambers (1995). s. 104.

¹⁹⁰ Chambers (1995). s. 109.

¹⁹¹ Chambers (1995). s. 109.

kommer att tycka om dem.¹⁹² Även detta stämmer in på våra informanter då de exempelvis inte bokpratar om böcker som barnen ändå hittar på egen hand. Chambers har å andra sidan insett att barn måste få möjlighet att själva välja böcker och menar att ingen kan bli en engagerad läsare enbart genom att läsa litteratur som någon annan väljer ut¹⁹³. När våra informanter har haft sina bokprat får barnen gå omkring i biblioteket och på egen hand söka böcker då bokprat enligt Beate är ett effektivt sätt att stimulera till läsning.

Våra informanter ser inte några egentliga följder av bokpraten, men under själva bokpratet är de uppmärksamma på barnens reaktioner och justerar bokpraten efter hur gruppen reagerar. Någon form av avsiktlig uppföljning av bokpraten fanns enbart hos en av våra informanter och då handlade det om att hon småpratade med låntagarna när de lämnade tillbaka böckerna, det fanns alltså enbart en sporadisk återkoppling. Bodart menar dock att bibliotekarien lätt kan se om bokpratet har varit lyckat genom att barnen kommer till biblioteket och frågar efter de böcker som det har bokpratats om. Hon menar också att bibliotekarien kan se en ökning genom att böckerna reserveras och det blir köbildning på bokpratsböckerna.¹⁹⁴ Bodart föreslår att man kan använda sig av utvärderingsfrågor eller enkäter som läraren eller lärarassistenten kan svara på för att ge bibliotekarien respons på bokpratet. Denna respons kan de sedan använda för att förbättra bokpratet till nästa tillfälle.¹⁹⁵ Törnfeldt föreslår att boksamtal med deltagarna är ett bra sätt för att utvärdera sitt bokprat.¹⁹⁶

Ingen av våra informanter har någon statistik på om bokutlåningen ökar i samband med bokpraten utan tycker att detta är något de märker när de är ute bland hyllorna och när låntagare kommer och frågar efter böckerna som efter bokpraten ofta är utlånade. Bodart tycker inte att bibliotekarierna behöver vara oroliga för att böckerna inte kommer att bli utlånade då hon menar att barnen kommer att hitta tillbaks till biblioteket och efterfråga de böcker som det bokpratats om. Hon anser även att det genom dominoeffekten kommer andra barn som frågar efter de böckerna som det bokpratats om¹⁹⁷. Bodart tycker att så länge någon läser böckerna som det bokpratats om så är man en bra bokpratare.¹⁹⁸

¹⁹² Chambers (1987). s. 38.

¹⁹³ Chambers (1995). s. 42.

¹⁹⁴ Bodart (1980). s. 69.

¹⁹⁵ Bodart (1980). s. 48.

¹⁹⁶ Törnfeldt (1993). s. 32. & Chambers (1995). s. 11.

¹⁹⁷ Bodart (1980). s. 69.

¹⁹⁸ Bodart (1980). s. 84.

8. Diskussion & slutsatser

I detta kapitel kommer vi att diskutera de aspekter vi funnit intressanta och relevanta för vår studie av bokprat. Diskussionerna följer i samma ordning som i analyskapitlet men vi använder inte kategoriuppdelningen utan kapitlet är uppdelat efter våra tre frågeställningar. I slutet av varje underkapitel kommer eventuella slutsatser att presenteras. Sist i kapitlet följer ett underkapitel där vi anknyter till **Läsandets cirkel** och dess beståndsdelar. Vi gör ingen ansats på att dra några generella slutsatser då vårt empiriska material är allt för tunt för att hålla för några generella antaganden.

8.1 Varför bokpratar våra intervjuade bibliotekarier?

Som främsta anledning till varför våra informanter bokpratar anger de att de vill att barnen ska tycka att det är lika kul att läsa som de själva gör. Detta är något som vi själva kan känna igen oss i eftersom även vi vill få andra att förstå hur kul och befriande det kan vara att läsa en bok. Informanterna ser också bokprat som en slags marknadsföring av biblioteket. Vi instämmer med informanterna i att bokprat kan fungera som marknadsföring, men då måste bokpratet vara väl utfört eftersom ett sämre bokprat istället kan ge dålig PR.

Vi blev under vårt uppsatsarbete sugna på att ha bokprat inkluderat i våra framtida tjänster. Det har dock framkommit att det fordras mycket engagemang och intresse från förmedlaren själv för att denna ska orka med att bokprata regelbundet eftersom det går åt en hel del tid och energi. I våra intervjuer har det framkommit att det är mer regel än undantag att bokprataren får använda sin fritid till att läsa in de böcker som de ska bokprata om. Som exempel kan nämnas att två av våra informanter får läsa all litteratur till sina bokprat på sin fritid och detta får de inte betalt för. Vi har svårt att förstå hur en arbetsgivare kan begära av sina anställda att de ska arbeta flera timmar varje vecka utan lön. I Annes fall handlar det varje vecka om cirka åtta timmar, en hel arbetsdag, av hennes fritid som går åt till att läsa in böcker till bokpraten. Nu är det visserligen så att det är Anne själv som har efterfrågat bokprat och således kanske hon står ut med att mycket av hennes fritid går åt till en del av förberedelserna inför bokpraten. Vi har fått intrycket av att det nästan är nödvändigt att vara en eldsjäl och verkligen brinna för verksamheten för att orka med alla de timmar av förberedelser som krävs för att hålla i ett bokprat på cirka 30 minuter. En fördel vi ser med att bokprata för vuxna är att de böcker som det bokpratras om kan vara böcker som bokprataren vanligtvis skulle välja att läsa. Detta medan en bibliotekarie som bokpratar för barn troligen inte självmant skulle välja att läsa en barn- eller ungdomsbok på sin fritid.

Genom vår studie har vi dragit slutsatsen att för att vara en bra bokpratare måste man vara engagerad och verkligen uppriktigt intresserad av att bokprata. Våra informanter bokpratar för att de tycker det är kul att förmedla böcker och inspirera till läsning. De vill att alla andra ska förstå hur kul det kan vara att läsa. Att de genom bokprat även marknadsför biblioteket ses som en positiv konsekvens.

8.2 Hur förbereder våra informanter sina bokprat och hur ser deras framföranden ut?

Våra intervjuer visar tydligt att det finns ett samarbete mellan bibliotek och skola, men vi anser att det är ett samarbete som är bristfälligt. Vi anser att lärarna har en stor möjlighet att påverka den litteratur som bibliotekarierna bokpratar om, men att detta är en möjlighet som många lärare verkar slarva bort. Det finns dock undantag då några av de lärare som Catrine har kontakt med ibland drar nytta av att kunna påverka urvalet vid bokpratet. Vi tycker att det är bra att lärarna ibland låter Catrine hjälpa dem i deras undervisning genom att bokpratet till exempel handlar om samma tidsepok som de pratar om i skolan för tillfället. Genom att det bland annat presenteras skönlitteratur som behandlar det ämne som barnen läser om i skolan tror vi att barnen kan få en annan förståelse av ämnet. Vi tror att det bristande intresse som lärarna tycks visa tyder på att de är okunniga eller ointresserade av vilken hjälp de kan ha av bokprataren och biblioteket. Vad detta i sin tur beror på vet vi inte, men det kan vara så att bibliotekarierna inte har informerat lärarna tillräckligt tydligt om hur de skulle kunna använda sig av bokpratet även om bibliotekarierna själva tycker de har varit tydliga med att informera lärarna.

Det har under uppsatsens gång framkommit att våra informanter efterfrågar mer fortbildning i bokprat. De menar att de genom fortbildning kan få nya idéer och förslag på hur de kan förbättra sina bokprat. Detta är något som vi håller med våra informanter om då vi liksom Renborg anser att bokprat är en sådan sak som man förmodligen aldrig blir fullärd i. Vi har inte stött på några svenska utbildningar i bokprat för studenter och efterfrågar därför utbildning i bokprat för både studenter inom biblioteks- och informationsvetenskap och för redan utexaminerade bibliotekarier. Till detta hör inte enbart avsaknaden av kurser i bokprat, utan även avsaknaden av andra praktiska kurser inom kunskapsfältet biblioteks- och informationsvetenskap som studenterna skulle kunna ha nytta av när de börjar arbeta som bibliotekarier.

Enligt våra informanter finns det inte något speciellt bokbestånd inköpt enbart för deras bokprat utan de använder sig av bibliotekets vanliga bokbestånd när de bokpratar. Informanterna kan påverka beståndet till viss del genom att köpa in flera exemplar av böcker de tror kommer att bli populära. Vi tror att bibliotekets bokbestånd kan påverkas av den inköpsansvariges smak och att vissa genrer på grund av detta riskerar att bli underrepresenterade. Detta anser vi till viss del kan undvikas om bibliotekarierna bland annat tar hänsyn till barnens önskemål vid bokinköp. Med detta menar vi inte att biblioteket ska köpa in allt som barnen efterfrågar, inköpen bör bestå av ett selektivt urval då allt barnen föreslår kanske inte är möjligt för biblioteket att köpa in, exempelvis på grund av bibliotekets ekonomi. Vi är medvetna om att detta inte enbart gäller inköp till barnavdelningar utan att alla biblioteks avdelningar fungerar på samma sätt. Vi tycker att en del av poängen med bibliotek är att det där finns böcker som låntagarna inte hittar någon annanstans eller som de själva inte vill köpa av diverse anledningar.

Våra informanter och Chambers är eniga om att det ska förmedlas böcker av olika svårighetsgrader och olika genrer under bokpratet för att barnen ska ha en möjlighet att finna en bok som tilltalar dem. Detta är något som vi håller med om och vi vill även tillägga att under bokpratet skulle det kunna vara fördelaktigt att även ta upp exempelvis

diktsamlingar, fackböcker och tidskrifter eftersom även dessa kan stimulera till läsning. Däremot anser vi att det kanske inte är speciellt lämpligt av våra informanter att enbart eller i stort sätt bara välja att bokprata om litteratur som de tycker om då detta kan innebära att de utesluter viss litteratur. Vi anser liksom Amborn & Hansson att det är viktigt för en bokpratare att även kunna bokprata om böcker som han eller hon inte tycker om. Vi tycker att en bokpratare bör lära sig att sätta sina personliga åsikter åt sidan och i stället fokusera på vad användarna kan tänkas vilja läsa. För att överdriva denna tankegång kan ni tänka er att bokprataren är djupt religiös och som bara väljer att prata om böcker med kristna anspelningar. Hur hade det sett ut om denna bibliotekarie arbetade i Rosengård där det finns en mångfald av religioner representerade? Vad vi vill visa på med denna tankegång är det viktiga med att bokprataren väljer ut böcker med tanke på åhörarna. Vi tycker dock att det inte går att kräva av bokpratarna att de på sin fritid ska läsa böcker de inte tycker om då lästiden inte är inkluderad i arbetstiden.

Storleken på de grupper som våra informanter bokpratar för skiljer sig åt en del och även deras inställning till de antal åhörare som närvarar. Anne tycker att åtta barn är den övre gränsen på det antal deltagare som hon vill bokprata för åt gången eftersom det annars har en tendens att bli opersonligt. Vi har fått intrycket av att det är Anne som bestämmer vad som gäller vid hennes bokprat då det var hennes eget initiativ att börja bokprata. Catrine och Beate får däremot bokprata för klasser med upp till cirka 30 elever på samma gång, även om de gärna hade bokpratad för hälften så stora grupper. Under vår upplevelse av ett bokprat tyckte vi att det var lite stökigt med de fåtal åhörare som var där och vi kan bara föreställa oss hur det skulle ha varit om bokpratet hade besökts av en helklass istället.

Catrine berättade att det inte finns tid för bibliotekarierna på hennes bibliotek att besöka skolorna för att bokprata och detta tror vi beror på att bibliotekets ekonomi inte tillåter detta. Vi anser dock att Catrine och hennes kollegor har vänt en negativ företeelse till något positivt. Detta eftersom barnen under bokpratsbesöket samtidigt lär känna biblioteket, barnavdelningen och dess resurser så att de under nästa besök känner sig mindre osäkra. Vi är av tron att bokprat bör ske på biblioteket, istället för i klassrum, eftersom barnen då befinner sig i en miljö som kan vara mer läsförande och lustframkallande. Vi tror att om barnen är omgivna av olika sorts böcker som befinner sig på deras nivå kan det bidra till att de börjar läsa. Våra förhoppningar är att bibliotek inte är lika mycket förknippat med tvång som skolan kan upplevas vara och att detta i sin tur kan göra barnen mer mottagliga för stimulans.

Ett bokprat kan hålla på olika länge och det beror nästan uteslutande på vilken åldersgrupp bokpratet vänder sig till och hur länge man tror och märker att man kan hålla upp deras intresse för böckerna. Vi tror att ett sätt att redan från början få barnen inspirerade av bokpratet vore om våra informanter tänkte mer på hur de skyltar med böckerna vid bokpratet. Detta då två av våra informanter i regel bara lägger böckerna i en hög framför sig och således inte utnyttjar sina skyltningsmöjligheter. Fast å andra sidan innebär detta att barnen inte blir distraherade av de andra böckernas framsidor under presentationerna. Vi vet dock inte om våra informanternas brist på skyltning bygger på deras erfarenheter från tidigare bokprat eller om informanterna inte ens tänkt på att de skulle kunna använda sig av någon form av bokställ. Vi tycker att det är bra att våra informanter ibland skapar diskussioner med barnen om böcker som de tar upp under bokpratet eftersom detta gör barnen delaktiga på ett naturligt sätt. Futtrup skriver om att

bokprataren genom att göra sina åhörare till aktiva deltagare lättare når ut till dem med sitt budskap och det är något vi håller med om då vi tror att det är lättare att behålla barnens koncentration om de känner sig delaktiga under bokpratet.

Angående fortbildning i bokprat har vi utifrån våra intervjuer dragit den slutsats att detta är något som efterfrågas av våra informanter eftersom de skulle gynnas av att gå på återkommande fortbildningar för att utveckla sina bokprat till att bli bättre. Vidare anser vi att på ett bibliotek ska det förekomma en mångfald av böcker och då urvalet inte får vara selektivt är det viktigt att den inköpsansvariga inte låter sin smak påverka inköpen i för hög grad.

Det har under uppsatsarbetets gång framkommit att det är viktigt att det under bokpratet presenteras litteratur av olika genrer och att både skön- och facklitteratur ska vara representerade i urvalet, liksom även tidskrifter och andra medier. Vi har även kommit fram till slutsatsen att hur ett bokprat förbereds inte skiljer sig speciellt mycket åt bibliotekarierna emellan då de alla är eniga om att man måste läsa böckerna för att kunna bokprata om dem. Bokprataren måste även tänka över vilken grupp hon ska bokprata för och välja böcker utifrån den aktuella gruppen.

En slutsats vi kommit fram till angående gruppstorlekarna är att det optimala vore om alla våra informanter kunde bokprata för cirka åtta till tio elever åt gången då det annars lätt blir stökigt och är grupperna större än så räcker inte böckerna till så många av barnen, om de nu blir intresserade.

Angående den lokal där bokpratet sker så anser vi att det är en fördel om det sker på biblioteket då slutsatsen av detta blir att barnen befinner sig i en för dem läsförande miljö och får tillgång till ett brett urval av litteratur direkt. Barnen blir även bekanta med biblioteket och vågar förhoppningsvis sig dit på egen hand.

8.3 Har våra informanter någon uppföljning av sina bokprat och hur sker då dessa?

Våra informanter anser att bokprat är en bra metod för att stimulera till läsning och detta är något vi instämmer i. Däremot kan vi tycka att det känns lite som att poängen med verksamheten går förlorad om det saknas uppföljning av bokpratet då den skulle kunna ge förmedlaren värdefull bekräftelse på det egna arbetet. Tiden det tar att förbereda ett bokprat är betydligt längre än tiden det tar att genomföra bokpratet och då tycker vi att det vore intressant att veta om det är värt all den tid och arbete som bokprataren har lagt ner. Under intervjuerna har det framkommit att våra informanter inte har någon regelbunden uppföljning av sina bokprat och detta är något som vi finner anmärkningsvärt eftersom det borde vara av intresse för våra informanter att få feedback på sina bokprat. Genom att våra informanter inte har någon avsiktlig återkoppling med åhörarna anser vi att de går miste om en viktig aspekt som skulle kunna ge dem möjlighet att få veta om verksamheten fungerar.

Vi har förstått att återkopplingen för en bokpratare är betydligt svårare än den kan vara för en lärare, då bibliotekarierna kanske bokpratrar för samma klass endast en gång medan läraren träffar eleverna regelbundet och skapar på detta sätt en kontakt. Vi är

medvetna om att det är väldigt svårt för en bibliotekarie att få tid till uppföljning av sina bokprat samt att hitta en uppföljningsmetod som fungerar. Vi är dock av åsikten att bokpratarna behöver finna en, för dem, passande metod då det är en viktig del av deras arbete som annars går förlorad. Bodart tar upp att bokprataren kan använda sig av enkäter som de lämnar till barnen och lärarna efter bokpratet. Vi anser att enkäter kan hjälpa bibliotekarierna att justera sina bokprat fortlöpande då vi är av åsikten att ett bokprat alltid kan utvecklas och bli bättre. Vi tror att för en bibliotekarie som har arbetat med bokprat i många år är det kanske svårt att själv upptäcka saker i framförandet som skulle kunna förbättras. Ett enkelt sätt att förbättra sitt bokprat på vore enligt oss att en kollega sitter med och studerar bokpratet för att sedan komma med kommentarer på vad som var bra och mindre bra under framförandet samt förhoppningsvis ger förslag på eventuella förbättringar.

Vi tycker det är bra att samtliga av våra informanter bokprat för BVC-grupper då de genom att påverka föräldrarnas syn på läsning i sin tur kan bidra till att skapa goda läsvanor hos barnen. Detta hoppas vi kan leda till att barnen blir regelbundna biblioteksanvändare i framtiden och läsare för livet. Vi anser att alla vuxna som finns i barns närhet måste samarbeta för att stimulera dem till läsning.

En slutsats det går att dra utifrån bristen av uppföljning är att bokprataren förlorar en viktig del av sin förmedlarroll. Genom att ha någon form av uppföljning skulle bokpratet få en annan innebörd och kännas mer givande att veta att själva essensen av bokpratet har nått fram. Det har under vår studie framkommit att det saknas en bra uppföljningsmetod som våra informanter kan använda sig av efter sina bokprat för att se någon form av resultat av det jobb de lagt ner. Vi anser att då uppföljning av bokprat uteblir glöms en väsentlig del av bokpratens arbete.

8.4 Anknytning till teori

I vår studie har det framkommit att bibliotekarien kan fungera som det **vuxenstöd** Chambers talar om i kombinationen **vuxenstöd – att välja**, men att bibliotekarien inte ensam kan utgöra ett komplett **vuxenstöd** under barns vandring i **Läsandets cirkel**. Bibliotekarien kan vara **vuxenstödet** under **att välja** och även under **reaktion/respons** om de kompletterar sina nuvarande bokprat med någon form av uppföljning. Detta kan ske genom att bibliotekarien samtalar med barnen om deras läsoplevelser eller genom att läraren boksamtalar med barnen och sedan ger bibliotekarien feedback på dennes bokprat. Utifrån de fakta vi fått från våra informanter verkar boksamtal mellan bibliotekarie och åhörare inte vara ett alternativ som existerar i en bibliotekaries vardag bland annat på grund av tidsbrist. Vi tycker att detta är en stor miss från bibliotekens sida då bokpratet som verksamhet blir ofullständigt utan uppföljning eller utvärdering. Vi är av åsikten att om en verksamhet används ska den användas helt men detta är inte fallet på våra informanternas bibliotek eftersom verksamheten inte verkar vara helt genomtänkt.

En slutsats som går att dra utifrån de fakta vi erhållit från våra informanter och Chambers teori är att bibliotekarien har potential till att utgöra ett bra **vuxenstöd** i kombination med delen **att välja**. Genom bokpratet presenterar bibliotekarien böcker för barnen och de får en möjlighet att påbörja sin vandring i **Läsandets cirkel**. Dock

behövs det mer **vuxenstöd** än bibliotekarierna kan erbjuda för att vandringen genom cirkeln ska kunna slutföras. Bibliotekarien deltar indirekt i alla cirkelns beståndsdelar men barnen är främst beroende av det **vuxenstödet** som kommer från läraren och föräldrarna för att ta sig igenom hela cirkeln.

9. Förslag till vidare forskning

Vi har under vårt uppsatsarbete upptäckt olika sidor av bokprat som vi tycker verkar intressanta att forska vidare inom. Det område som vi främst tycker borde utforskas är bokprat för vuxna. Vi tycker att det vore intressant att titta på skillnaderna för förmedlaren beroende på om det är ett bokprat för barn eller för vuxna. Det vore även intressant att titta närmare på vad de vuxna åhörarna får ut av bokpratet och hur vanligt det är att folkbibliotek erbjuder bokprat för vuxna.

En fråga som har dykt upp under vårt arbete med uppsatsen och som vore intressant att titta närmare på är hur vanligt det är med bokprat idag och vilken attityd olika bibliotekarierna och lärare har till verksamheten. Vi har fått intrycket av att bokprat är en verksamhet som uppskattas, men att bibliotekens allt sämre ekonomi gör att det bokpratats allt mindre och att bokpratarna får förbereda bokpratet på sin obetalda fritid.

Vi anser även att det vore intressant att forska om bokprat på teckenspråk. Teckenspråk är lite av ett specialintresse för en av oss och därför anser vi att det vore intressant att studera närmare. Det vi främst tänker oss är en variant på det vi själva har undersökt i vår uppsats, nämligen hur förmedlingen ser ut. Vi antar att bokpratarnas förberedelser inför ett bokprat som ska hållas för döva eller gravt hörselskadade skiljer sig något från hur förberedelserna ser ut när åhörarna är hörande. Det finns även andra aspekter av bokprat på teckenspråk som vi anser är värda att undersöka, bland annat om framförandet skiljer sig från när bokpratet är för hörande.

Slutligen har vi ett förslag på ett praktiskt projekt som kan utveckla samarbetet mellan biblioteket och skolan när det handlar om verksamheten bokprat, dess innehåll och de olika delarna i **Läsandets cirkel** för att de ska få ut mer av verksamheten och utveckla bokpratets potential.

Läraren och bibliotekarien delar och kompletterar varandra som **vuxenstödet** och hjälper barnet under olika delar av cirkeln. Bokprat bör ske på biblioteket för att barnen ska ha ett så brett utbud av böcker som möjligt **att välja** från och för att bli inspirerade till **att läsa**. Det utbud som bibliotekarien har valt ut bör till viss del bygga på de förslag av ämnen som läraren vid bokningen av bokpratet meddelat att de i skolan behandlar och eleverna är intresserade av. Läraren har sedan möjlighet att ge barnen tiden **att läsa**, medan både läraren och biblioteket kan erbjuda en plats **att läsa** på. Läraren kan sedan genom boksamtal med eleverna få reda på deras **reaktioner** på böckerna de läst liksom på bokpratet och vidarebefordra dessa till bibliotekarien genom ett boksamtal dem emellan. Detta medför att bibliotekarien får **responsen** från barnen i andra hand och kan använda denna kunskap för att utveckla sitt framförande.

Ett förslag är att man på ett bibliotek genomför vårt projektförslag tillsammans med en skola. Jämsides med detta projekt ser man på det vanliga bokpratet och hur det samarbetet ser ut. Slutligen utvärderar man projektet och kan då se vilket av tillvägagångssätten som de inblandade får ut mest av. Projektförslaget är inte genomarbetat och det ligger ingen större tyngd bakom idén utan den är enbart en skiss på hur ett projekt skulle kunna se ut.

10. Sammanfattning

Vi valde vårt uppsatsämne utifrån att vi ville fördjupa våra kunskaper inom en läsfrämjande verksamhet som finns på folkbibliotek i Sverige idag och fastnade då för bokprat. Vår förförståelse var att bokprat var en utbredd verksamhet på folkbibliotek och att bibliotekarier använde sig av bokprat för att få barn i skolåldern intresserade av böcker och för att få dem att upptäcka biblioteket. Vi tog för givet att det fanns ett samarbete mellan folkbibliotek och skolor och att det därför bokpratades för skolelever i deras klassrum eller att de besökte biblioteken.

Syfte med vår magisteruppsats har varit att utifrån ett förmedlarperspektiv studera bokprat genom intervjuer med tre bibliotekarier som bokpratrar. Uppsatsen koncentrerar sig på bokprat för barn, i åldern 7-12 år, som förmedlas av bibliotekarier från svenska folkbibliotek. Den problemformulering vår uppsats är uppbyggd kring är:

Varför bokpratrar bibliotekarier och vad innebär det att hålla i bokprat för barn?

För att kunna besvara vår problemformulering använde vi oss av följande frågeställningar:

- Varför bokpratrar våra intervjuade bibliotekarier?
- Hur förbereder våra informanter sina bokprat och hur ser deras framföranden ut?
- Har våra informanter någon uppföljning av sina bokprat och hur sker då dessa?

Den litteratur som vi valde att ta upp och använda oss av i uppsatsen är skrivna av personer som är eller var verksamma inom bibliotek eller skola. Det som litteraturen har gemensamt är att den bygger på författarnas egna erfarenheter av bokprat och de kan därför ge råd och tips till andra verksamma inom samma område. De uppsatser och examensarbeten som presenteras i uppsatsen är de som vi funnit relevanta och som vi anser kompletterar vår studie.

Uppsatsens teoretiska utgångspunkt har varit Aidan Chambers **Läsandets cirkel**. Cirkeln består av de fyra delarna **vuxenstöd**, **att välja**, **att läsa** och **reaktion/respons** som tillsammans utgör vad Chambers kallar för barns läsmiljö. Chambers menar att dessa fyra beståndsdelar behövs för att främja läsintresset hos barn och göra dem till läsare under utveckling. I uppsatsen har vi inte studerat läsmiljön i sig utan tittat på relationen mellan **vuxenstöd** och **att välja** då det var dessa aspekter som vi främst ansåg var relevanta vid bibliotekariers förmedling av bokprat. I **vuxenstödet** satte vi in vad bokprataren gör och kan göra för barnen i egenskap av förmedlare och i **att välja** placerade vi bokpratet då det presenteras nya böcker för barnen som de kan välja från.

Den metod som vi använde oss av för att besvara vår problemformulering och våra frågeställningar var kvalitativa intervjuer. Dessa genomfördes med tre bibliotekarier från olika folkbibliotek, eftersom vi ansåg att med deras hjälp skulle vi kunna få svar på vår uppsatsfråga. De tre informanterna valdes ut eftersom de bokpratade regelbundet för barn från första klass upp till femte eller sjätte klass och dessa var de enda kriterier vi hade.

I analysen delades det empiriska materialet in under de fyra kategorierna; drivkrafter, samarbete, förmedling och effekt. Empirin ställdes mot Chambers teori och den relevanta litteraturen för att resultera i Diskussion & slutsatskapitlet.

Slutsatser som dragits med utgångspunkt från uppsatsens frågeställningar visar bland annat att anledningen till varför våra informanter bokpratar är för att de tycker det är kul att förmedla böcker och inspirera till läsning. De vill att alla andra ska förstå hur kul det kan vara att läsa. Att de genom bokprat även marknadsför biblioteket ses som en positiv konsekvens.

Vi har kommit fram till att för att orka med att bokprata regelbundet är det nödvändigt att vara engagerad av att förmedla böcker och då bokpratet ska fungera som positiv marknadsföring krävs det att bibliotekarien lägger ner en hel del tid på förberedelserna. Detta kan resultera i att de får förbereda sig under obetald arbetstid.

Förberedelserna skiljer sig inte speciellt mycket informanterna emellan, men att böckerna som ska presenteras alltid ska vara lästa är en nödvändighet och att grupperna av barn som de bokpratar för, bör enligt oss, vara mellan åtta till tio stycken. Under bokpratet bör det presenteras olika genrer av skönlitteratur och facklitteratur för att urvalet ska bli så brett som möjligt.

I våra informanters dagliga arbete med bokprat saknas det uppföljning och vi anser att utan denna del av bokpratet är inte verksamheten komplett då bibliotekarierna aldrig kan vara säkra på om deras arbete är bra eller inte. Vi anser att samarbetet mellan våra bibliotekarierna och lärarna inte fungerar på ett tillfredsställande sätt eftersom de inte utnyttjar den möjligheten som bokpratet egentligen skulle kunna innebära för deras respektive arbeten.

Käll- och litteraturförteckning

Otryckta källor

Intervjuer med 3 bibliotekarier, gjorda i februari 2005.

Mejlkontakt med Aidan Chambers, april 2005.

Mejlkontakt med informanterna, februari 2005 – april 2005.

Observation av ett bokprat, gjord i februari 2005.

Telefonkontakter med informanterna, februari 2005.

Tryckta källor

Amborn, Helen & Hansson, Jan (1998). *Läsglädje i skolan: en bok om litteraturundervisning tillsammans med slukarålderns barn*. Stockholm: En bok för alla.

Asker, Kari (1992). "Tre ord i kroken - les denne boken": bokprat i bibliotekarbeidet. Oslo: Biblioteksentralen.

Bengtsson, Sara (1998). *Vad är läsfrämjande? en jämförande textstudie av synen på läsning och läsfrämjande åtgärder under tre decennier*. Uppsala: Uppsala universitet, Institutionen för kultur- och biblioteksstudier, 1998. (Kandidatuppsats, Uppsala Universitet 1998:31).

Bodart, Joni (1980). *Booktalk: booktalking and school visiting for young adult audiences*. New York: H.W. Wilson.

Bodart Richards, Joni. *About Joni the booktalker*.
www.thebooktalker.com/aboutjoni.htm [2005-04-19]

Bodart Richards, Joni. *Resume'*.
<http://www.thebooktalker.com/resume'.htm> [2005-06-01]

Bodart Richards, Joni. *The booktalker Joni Richards Bodart*.
www.thebooktalker.com [2005-03-14]

Cederleuf, Irene (1994). *Att väcka en lust att läsa: rapport från en kurs i bokprat*. Skara: Stifts- och landsbiblioteket länsbibliotek i Skaraborgs län.

Chambers, Aidan (1987). *Om böcker*. Stockholm: Norstedts.

Chambers, Aidan (1995). *Böcker omkring oss: om läsmiljö*. Stockholm: Norstedts.

Chambers, Aidan (1998). *Böcker inom oss: om boksamtal*. Stockholm: Rabén & Sjögren.

Dahll-Larssøn, Hanne (2000). Leseprosjekt/Bokprat. Ingår i Rönström, Thomas, red. (2000). *Ett läsande Norden: bokprat, barnbokskaravaner och lässtafetter*. København: Nordiska Litteratur- och bibliotekskommittén (NORDBOK), s. 126-132.

Futtrup, Dorte (2000). Booktalk. *Børn & bøger*. Årg. 53. nr 3, s. 6-9.

Hansén Goobar, Charlotte (2003). *Bokprat pågår: läsmiljö vid bokprat i samband med ett läsprojekt i skolan*. Borås: Högskolan i Borås, Bibliotekshögskolan/Biblioteks- och informationsvetenskap, 2003. (Magisteruppsats i biblioteks- och informationsvetenskap vid Bibliotekshögskolan/Biblioteks- och informationsvetenskap, 2003:30).

Herlitz, Örjan (1994a). Bara den som går vilse hittar nya vägar. Ingår i Cederleuf, Irene (1994). *Att väcka en lust att läsa: rapport från en kurs i bokprat*. Skara: Stifts- och landsbiblioteket länsbibliotek i Skaraborgs län, s. 17-26.

Herlitz, Örjan (1994b). Lusten är drivkraften. Ingår i Cederleuf, Irene (1994). *Att väcka en lust att läsa: rapport från en kurs i bokprat*. Skara: Stifts- och landsbiblioteket länsbibliotek i Skaraborgs län, s. 13-16.

Karnstedt, Torgny (2000). Ge ett språk till alla barn! Ingår i Wilhelmsson, Wiviann red. (2000). *Som fisken i vattnet: barnens väg till språk och läsande*. Lund: BTJ, s. 13-24.

Loeld Rasch, Ingrid (2004). *Kampanjen läsrörelsen: tradition eller nytänkande*. Borås: Högskolan i Borås, Bibliotekshögskolan/Biblioteks- och informationsvetenskap, 2004. (Magisteruppsats i biblioteks- och informationsvetenskap vid Bibliotekshögskolan/Biblioteks- och informationsvetenskap, 2004:69).

Malmin, Anna Maria & Söderholm, Ann (2000). *Bokprat: en undersökning av två mellanstadieklassers upplevelser av bokprat*. Borås: Högskolan i Borås, Bibliotekshögskolan/Biblioteks- och informationsvetenskap, 2000. (Magisteruppsats i biblioteks- och informationsvetenskap vid Bibliotekshögskolan/Biblioteks- och informationsvetenskap, 2000:15).

Norström, Lars (1997). *Bokprat: om barns läsande och om textsamtal mellan barn och vuxna*. Solna: Ekelund.

Petersson, Marita (1994). Bokcirklar. Ingår i Cederleuf, Irene (1994). *Att väcka en lust att läsa: rapport från en kurs i bokprat*. Cederleuf, Irene. Skara: Stifts- och landsbiblioteket länsbibliotek i Skaraborgs län, s. 33-38.

Renborg, Greta (1977). *Bibliotekens PR- och kontaktarbete*. 3. omarb. uppl. Lund: Bibliotekstjänst.

Repstad, Pål (1999). *Närhet och distans: kvalitativa metoder i samhällsvetenskapen*. Lund: Studentlitteratur.

Rönström, Thomas, red. (2000). *Ett läsande Norden: bokprat, barnbokskaravaner och lässtafetter*. København: Nordiska Litteratur- och bibliotekskommittén (NORDBOK).

Sandberg Hven, Marianne (1998). *Bokprat på barnbibliotek*. Uppsala: Uppsala universitet, Institutionen för kultur- och biblioteksstudier, 1998. (Examensarbete, Uppsala Universitet. 1998:25).

Sunnvius, Ann (2004). *Bokprat: en pedagogisk metod för barnbibliotekarier*. Borås: Högskolan i Borås, Bibliotekshögskolan/Biblioteks- och informationsvetenskap, 2004. (Kandidatuppsats i biblioteks- och informationsvetenskap vid Bibliotekshögskolan/Biblioteks- och informationsvetenskap, 2004:2).

Trost, Jan (1993). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

Törnfeldt, Maria (1993). *Att väcka läslust hos lässvaga barn och ungdomar: ett metodutvecklingsprojekt*. Karlskoga: Karlskoga bibliotek.

Werlin, Nancy. *Resources for teachers & librarians: booktalks and guides*.
<http://www.nancywerlin.com/guides.htm> [2005-03-14]

Wilson, Patrick (1983). *Second-hand knowledge: an inquiry into cognitive authority*. Westport, Conn: Greenwood. (Contributions in Librarianship and Information Science, 44).

Bilaga 1

Intervjumanual

Personrelaterade frågor:

- Hur beskriver du bokprat?
- Hur lång erfarenhet har du av bokprat?
- Utbildar biblioteket?
- Hur har du lärt dig bokprata?
- Vilka förberedelser görs inför bokpratet?
- Hur ser ditt framförande ut?
- Hur länge varar dina bokprat?
- Använder du några hjälpmedel under bokpratets gång?
- Varierar du bokpratet från en gång till en annan eller har du en fast mall som du följer?
- Brukar du vara observant på barnens reaktioner under ditt bokprat?
- Justerar du dina bokprat efter barnens reaktioner?

Biblioteksrelaterade frågor:

- Vad tycker ni på ditt bibliotek om bokprat och varför har ni denna verksamhet?
- Vilka bokpratar ni för?
- Var sker bokpratet?
- Finns det nedskrivet i något dokument att bokprat ska erbjudas som en läsfrämjande verksamhet på biblioteket?
- Finns det ett särskilt bokbestånd på biblioteket för bokpratsverksamheten?
- Har ni något ekonomiskt bidrag till verksamheten?
- Känner du att verksamheten är prioriterad?
- Ser ni på biblioteket några särskilda effekter av bokprat?
- Har ni någon uppföljning av bokpratet?

Skolrelaterade frågor:

- Finns det ett samarbete mellan biblioteket och skolorna och hur ser detta i så fall ut?

... och slutligen:

- Hur tycker du själv att bokprat fungerar som en läsfrämjande verksamhet?